

2. VII. 1933
kralj, prilogi

9

**LETNIK VII
SEPTEMBER 1933**

PRIJATELJ

**KNJIGA CLAUDEA
FARRÉRA JE PRI-
LOŽENA. PROSIMO,
NAKAŽITE ŠE DANES
DEVETI OBROK** ≡

Vedno imam v spominu dober
okus dr. Pirčeve sladne kave.

Dr. Pirčeva sladna kava je namreč zdrava in tečna
hrana. Priporočam jo tudi Vam. Družine, kupujte samo
domač izdelek, in to je izborna dr. Pirčeva kava.

Lepi jesenski dnevi prihajajo

in potrebno je, da si preskrbite toplejša oblačila zase in za svoje drage. — Pri nas dobite veliko izbiro po Vašem okusu. — Oglejte si zalogo

DRAGO GORUP & Co., Ljubljana

Miklošičeva cesta šte. 16/1. Hiša Del. fisk. (Bamberg).

Telefon 32-33.

L. MIKUŠ, Ljubljana

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Dežniki

Na drobno! Ustanovljeno leta 1839. Na debelo!

Teta: «Kaj meniš, kakšen poklic si bo izbral Janček, ko dorase?»

Mati: «Učitelj bo.»

Teta: «Ali meniš, da bo fant sposoben za ta poklic?»

Mati: «To pa prav dobro vem!»

Teta: «Kako je to mogoče?»

Mati: «Zato mora biti učitelj, ker ima najrajši počitnice!»

KLIŠEJE

vseh vrst za eno-
in večbarvni tisk

JUGOGRAFIKA

d. z o. z.

Ljubljana, Sv. Petra nasip šte. 23.

Dobro blago zahteva

tudi okusno zunanost

Opremite torej Vaše izdelke z lepimi ovoji, modernimi etiketami itd., ki Vam jih dobavi po nizki ceni

litografični zavod

ČEMAŽAR JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6

TELEFON 25-69

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“

NAROČA SE
V MARIBORU
POŠTNI PREDAL 22

Dumas in dramatik.

Neki dramatik, ki je z vsako dramo propadel, je prišel nekoč k Dumasu in mu zagrozil, da ubije sebe, ženo in svojih dvoje otrok, če mu ne da takoj štiri sto frankov.

Dumas je obrnil vse svoje žepe, toda v njih ni dobil več kakor tri sto frankov.

«Štiri sto jih moram imeti,» je ponovil pisatelj, «sicer bodo zvečer štirje ljudje manj na svetu.»

«Nekaj bi vam svetoval,» pravi mirno Dumas. «Vzemite te tri stotake, pa ubijte samo sebe.»

Krepost in razvada.

Cesarja Napoleona III. je zaprosila ugledna dama, naj prepove kajenje, češ, to je slaba razvada.

«Prav rad priznam, da je kajenje razvada,» odgovori Napoleon, ki je pravkar odvrnil ogorek cigare, «toda ta slaba razvada donaja Franciji 100 milijonov frankov na leto. Navzlic temu sem jo pripravljen prepovedati tisti hip, ko mi boste mogli povedati krepostno navado, ki prinese državi toliko gmočnih koristi.»

Frak zdravnik.

Stari zdravnik nemškega kneza je bil poklican sredi noči k Njegovi Vzvišenosti. Pred vrati v spalnico služabnik prestrašen zadrži zdravnika, ker je hotel vstopiti v navadnem zimskem suknjiču.

«Kaj pa mislite, gospod doktor, brez fraka! Kaj vendar poreče Njegova Vzvišenost?»

Zdravnik, znan po svojih kratkih in robatih odgovorih, se obrne in hoče oditi.

«Toda Njegova Vzvišenost!» zastoče služabnik.

«Bodite brez skrbi,» mu zakliče zdravnik odhajaje, «poslal vam bom svoj novi frak, morda mu zapiše on kakšen dober recept.»

Stekleno oko.

Bogatega bančnika je obiskal prijatelj iz mladosti. «Dragi prijatelj, v veliki zadregi sem. Tisoč dinarjev mi daj.»

«Miloščine ne dajem,» je odvrnil bančnik.

Zastonj ga je poizkušal siromak omehčati s spominjanjem na mlade čase. Že je hotel oditi, tedaj pa mu je bančnik nenadoma dejal:

«Poslušaj, lepo priložnost ti ponujam, da tisočak zaslužiš. Dobro me poglej! Eno oko imam stekleno. Najboljši ameriški izdelovalec umetnih oces mi ga je napravil. Doslej ni še nihče opazil, da vidim samo na eno oko. Rad bi vedel, ali tega res ni mogoče spoznati. Če mi poveš, katero oko je stekleno, dobiš tisočak.»

Siromak je dolgo gledal bogatašu v obraz. Potem pa je rekel.

«Desno oko je stekleno.»

Bančnik ga je zmedeno pogledal in segel po denarnici:

«Tu imaš tisočak. Zdaj mi pa povej, kako si dognal, da je desno oko umetno!»

Siromak je odvrnil:

«Tako sočutno me je gledalo!»

Komični «Qui pro quo».

Soproga bogatega industrijalca je priredila souper in povabila med drugim tudi nekega oficirja. Ta je dobil vabilo, hkrati pa uradno povelje, da mora vršiti zvečer dežurno službo.

Dasi bi se bil seveda veliko rajši udeležil gostije, mu ni preostalo drugega, kakor da se ukloni povelju. Zato pošlje imenovani gospe svojega slugo z opravičilom in mu naroči, naj nazaj grede prinese večerjo.

Sluga odide in pismo pravilno odda gospe. Ko ga ta prečita, mu pravi, da odgovora ne dobi in da sme oditi. A sluga se ne gane in ko ga gospa vpraša, česa še hoče, odgovori strumno: «Gospod so mi ukazali, naj večerjo s seboj prinesem.»

Gospa se začudi, vendar se spričo njegove neomajne resnosti nasmehne in mu ukaže, naj počaka. Čez nekaj minut dobi sluga košarico, v njej pa po eno porcijo vsake jedi, določene za souper.

«Kaj pa to?» se začudi oficir, ki si je vsak dan dal donajati hrano iz bližnje restavracije, ko zagleda namesto običajne preproste hrane obilico krožnikov z najbolj izbranimi gastronomskimi specialitetami.

Sluga se nedolžno smehlja in počasi pove, odkod je prinesel nenavadno večerjo. Oficir osupne in ne ve, ali naj se jezi ali smeje.

«Ali te je vrag obsedel? To je vendar že...» — smeh mu je udušil nadaljnje besede. Hitro preudari stvar in vidi, da se mora galantno revanžirati. Slugo pošlje v odlično sladičarno, kjer naroči lepo okrašeno torto in jo pošlje po slugi gospe, ki je protiuslugo prijazno sprejela in podarila slugi zlatnik.

Tenkovestni sluga dolgo v zadregi ogleduje podarjeni zlatnik, potem se pa oglasi:

«Oprostite, gospa, toda torta velja tri zlatnike!»

Tovariša.

Na svojem oddihu je prišel slavn angleški slikar Frederick Leighton v neko vasico, kjer je zagledal vaškega slikarja, ki je slikal izvesek za domačo krčmo. Leighton je postal in opazoval slikarja.

Vaški umetnik je pogledal z lestve na slikarja in rekel:

«Lep dan imamo danes, kajne gospod?»

Leighton tega ni mogel zanikati. Pritrdil mu je in pripomnil, da ena izmed naslikanih oseb nima prave proporcije.

«Kaj še,» se je oglašil užaljeni slikar, «Vi pač slabo vidite!»

«Če se nekoliko umaknete z lestve, bom sliko jaz popravil,» je prijazno dejal Leighton, ki je bil dobre volje.

«Ali znate slikati?» je vprašal vaški umetnik nezaupno. «Kar takole ne pustim, da bi mi kdo moje delo pokvaril.»

«Ne bojte se! Ko sem bil mlad fant, sem se naučil precej dobro slikati.»

Slavni slikar je vzel v roko paleto in je takoj sliko popravil.

Vaški umetnik ga je opazoval, pokimal in rekel:

«No, še nekam dobro! Sicer pri nas umetnost slabo plačujejo, toda vam dam še enkrat toliko kakor kakemu drugemu svojemu pomočniku.»

Leighton je resno odvrnil:

«Hvala! Jaz sem Leighton.»

«O, veseli me, gospod kolega, da vas poznam,» je odvrnil mož, ki pač ni poznal niti imena slavnega mojstra. «Veste, gospod kolega, mene pa kličejo za Tama.»

Ali se tudi Vi ne upate smejati – kakor oni drugi?

Kakšno prijetno, samozavestno čustvo, če se lahko smejete v zavesti, da imate lepe, zdrave zobe! Kakšno blagodejno čustvo, če ste si v svesti, da ste varni pred sovražnikom zob, zobnim kamnom, s tem, da si jih redno negujete s Sargovim Kalodontom.

Pri nas vsebuje samo Sargov Kalodont sulforicinov oleat po Dr. Bräunlichu, ki tako uspešno deluje proti zobnemu kamnu. On odpravi polagoma zobni kamen in ne pusti, da bi se napravil drug.

Veselite nad čistimi, zdravimi zobmi si ohranite, ako uporabljate za čiščenje

Pravilna zobna nega je tale:
po 2x na leto k zobnemu zdravniku
na pregled,
po 2x na dan Sargov Kalodont

KALODONT

Proti zobnemu kamnu

SMEŠNICE

Pogovor.

On in ona, že dolgo vrsto let poročena, obiščeta cvetlično razstavo. Pred lepo rožno gredico postane ona poetična in vzkligne:

«Ali sem še vedno roža tvojega življenja, kakor sem bila nekdanj?»

On: «Roža? To ravno ne, pač pa osat!»

Ona: «Sicer je pa vseeno, glavno je, da se je dobil osel, ki ga je požrl.»

Podobnost.

«Poglej, možiček, ali ni naša punčka čisto vsa meni podobna?»

«Se mi ne zdi.»

«Kako to, da ne?»

«Ker ni, odkar je na svetu, še nobene besede izpregovorila.»

Samotarka.

V neko gojilnico kokoši je prišla zadnjič precej priletna gospodična in zahtevala devet mladih petelinov in eno kokoš.

Prijazni prodajalec se je začudil: «Oprostite, milostljiva, najbrž ste se zmotili. Mislili ste pač devet kokoši in enega petelina.»

Tedaj je odgovorila priletna gospodična: «Ne, ne, sem že prav povedala. Nočem, da bi morala uboga kokoška tako samotno živeti kakor jaz.»

*

«Kdo pa v vajini družini gospodari?» vpraša Smola svojega prijatelja Dreto.

«Oba z ženo», odvrne Dreto. «Delo sva si lepo razdelila. Ona vzgaja otroke, nadzoruje služkinjo in hrani denar, jaz... jaz pa skrbim za zlate ribice...»

*

«No, Micka, kaj pa ti je povedala vedeževalka?»

«Rekla je, da pojdem na potovanje. Dobila bom tudi moža in otroka.»

«In kaj še?»

«Nič. Rekla je samo, naj pazim, da se bo zgodilo vse v pravem vrstnem redu.»

*

Zavarovalni agent: «Le zavarujte se! Poglejte, kako lepo bo, če vas zakoljejo in bo dobila vaša žena 50.000 dinarjev!»

*

«Preteklost te dame mi ni všeč», pravi Koren ženitnemu posredovalcu.

«Zakaj pa ne? Saj je neoporečna!» vzkligne posredovalec ogorčeno.

«Je že mogoče, ampak predolga je.»

Green mlajši (iz Škotske) odhaja na potovanje.
Green starejši ga spremlja na postajo in mu pravi:
«Ko prideš v London, mi takoj piši pismo!»

«Pišem naj?» Mlademu škotu se vidno podaljša obraz. «In poština? In pisemski papir?»

«No, pa pošlji vsaj dopisnico. Ta stane pol manj.»

Mladi premišlja. «Svinčnika nimam. Ali naj ga kupim?»

«Ni treba,» odvrne stari škot. «Kar tu napišiva dopisnico. Jaz ga imam.»

Vzame dopisnico in napiše nanjo naslov. «Vrzi jo v nabiralnik, in če jo prejmem, bom vedel, da je vse v redu.»

Vzame znamko in jo hoče nalepiti.

Tedaj pa ga mladi zgrabi za roko. «Kaj pa misliš? Dopisnico bom vrgel brez znamke v nabiralnik, ti pa je nikaar ne sprejmi!»

*

Neka tvornica za zobno pasto je pred kratkim poslala v svet naslednji reklamni letak:

«Naš izdelek je najboljši! Dobili smo že nešteto priznanj iz vseh držav. Cele kupe pisem iz Anglije, Francije, Italije, Norveške, Švedske itd. in celo dopisnico iz Škotske...»

On zna molčati.

— Ali znaš ti molčati?
— Moja pošena beseda!
— Potem je prav. Nujno potrebujem 1500 dinarjev.
— Zanesi se name: to je toliko, kakor da nisem nič slišal...

*

«Moja žena me bo spravila na nič s svojimi rokavicami. Vsak dan si kupi druge.»

«Moja žena pa sploh ne nosi rokavic.»

«Kako je to?»

«Nič čudnega. Kupil sem ji briljantni prstan.»

*

«Gospa, sporočiti vam imam pozdrav od nekoga.»

«Res?»

«Res, ampak morate pogoditi, od koga.»

«Od kapetana Vilfana?»

«Nel!»

«Od poročnika Hrasta?»

«Nel!»

«Od doktorja Kosa?»

«Nel!»

«Od tajnika Zorjana?»

«Nel!»

«Od tistega — no...»

«Ne, ne! Že vidim, da ne pogodite — vam rajši kar povem: od vašega moža.»

Poštene ženske.

Pri neki škandalozni sodni obravnavi je bilo med poslušalci tudi veliko odličnih dam, željnih, da slišijo pikantne podrobnosti.

Preden se je pričela obravnava, je predsednik hotel odpraviti žensko občinstvo. Rekel je, da bodo ušesa poštenih žena izpostavljena zelo neprijetnim rečem.

Ko nobena ni hotela oditi s svojega prostora, se je predsednik odločil, da bo govoril jasneje:

— Ker podrobnosti te afeere ne smejo slišati dame, ki količkaj cenijo svoj ugled, prosim vse poštene žene, da zapuste sodno dvorano.

In ker se tudi zdaj ni zgenila nobena, je zaklical predsednik:

— Ker so vse poštene žene odšle, sluga, vrzite ostale iz dvorane!

Če imate nečisto polt,

premasino kožo, mozolje na obrazu itd., preizkusite izdelke

„LA TOJA“.

Izdelki „La Toja“ so napravljeni po strogo znanstvenih predpisih iz najfinejših surovin ob dodatku naravnih zdravilnih soli in glena, ki ga daje s'ovito špansko zdravilišče na otoku „LA TOJA“.

Zahtevajte v lekarni ali drogeriji toaletno milo „LA TOJA“, kremo za raziranje „LA TOJA“, Shampoo „LA TOJA“, locion ol limon „LA TOJA“, olje za masažo „LA TOJA“.

Ako teh izdelkov še ne dobite v svoji lekarni, pišite dopisnico na:

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:

„CHEMOTECHNA“,

kemični laboratorij

družba z o. z.

Mestni trg št. 10

LJUBLJANA

Mestni trg št. 10

Imenovana tvrdka izdeluje tudi priznana razkuževalna sredstva.

Za **FOTO** in
KINOMATOGRFIJO
je specialna trgovina
JANKO
POGAČNIK
v LJUBLJANI
Tyrševa cesta 20
(nasproti kavarne Evrope)

*
Samo
pri nas
Vas lahko
postrežemo
kakor želite

Razvijamo in kopiramo Vam prvovrstno Vaše filme v štirih urah.

PRIJATELJ

ILUSTRIRANA DRUŽINSKA REVIIJA

France Bevk:

Nedolžni otročiči

Bogu bodi potoženo, moj mož je pijanec» — mi je odkrivala srce ženica, neznatna, majhna, zgodaj postarana. Ljudje so jo imenovali norico. Skalila se ji je baje pamet po smrti njenega edinega otroka. Bila je že noč, ko sva se dobila naklancu, imela sva nekaj časa isto pot. «Tam gori na vrhu je moja koča. Saj jo je komaj videti, a ne le zato, ker je noč, ampak je v resnici zelo zelo majhna. Pa naj bi le bila majhna in tesna ko polžja hišica, če bi hotela, za dva, ki živita kakor Bog zapoveduje, je vsaka lupinica zadosti prostorna. Toda moj Blažon in jaz — Bogu bodi še enkrat potoženo — nisva angelca, in če pomislim na to, me je že danes strah angelske trobente in sodnega dne. Dušo bi stavila, ko bi se greha ne bala, da mojega moža nocoj še ni doma; in če je, me bo tepel in klel, dokler ga ne bo premagalo smrčanje. Jaz pa bom molila, vidite, tako gotovo, kakor hodim vsako jutro v vas na dnino, da si prislužim, kar potrebujeva za življenje. Trpim ko grešna duša in hudo bi mi bilo, stokrat hudo, ko bi ne vedela, da sem to zaslužila. Tako pa sprejemam vse to za pokoro in za dušno zveličanje.

Naj mi ne zamerijo, gospod, jezik mi kar sam teče in se mi obrača, taka je moja navada. Poleg tega pa sem vesela, da sem vas dobila. Vsak večer se vračam v mraku ali po temi tod domov, nemalo me je strah, da mi mravljinci lezejo po hrbtu, a še nikoli nisem izostala. Tudi to grozo sprejemam kot šibo božjo, da mi bo na onem svetu prizaneseno.

Strah pa me preganja že od takrat — že več let je od tega, koliko, sama ne vem — ko so me bical in topli nedolžni otročiči. To je bilo tam, pogledjte, kjer so tiste breze blizu vode, že sva šla mimo... Počakajte malo, ne hodite tako naglo, saj se me vendar ne bojite. Sapa me že iztežka dohaja. Poleg tega se mi nič preveč ne mudi domov.

Ker sem že toliko povedala in izdala, naj povem še ostalo od začetka, saj vas v temi ne poznam in se morda nikoli več ne bova videla. In če se tudi kdaj srečava, bom vzela sramovanje za kazen; saj sem povedala tudi drugim več ko enkrat, a ljudje se mi le smejejo in me imenujejo norico.

Vsak človek je enkrat mlad, tudi jaz sem bila. Menda sem bila tudi lepa, tega ne smem vedeti, a kako bi me bili sicer fantje brez norčevanja vseprek imenovali rožico? Takrat sem bila sama na svetu, ne očeta ne matere nisem več imela, a smeh mi je bil že prirojen, življenje se mi je kazalo v samih rožicah.

Nekoč sem bila na sejmu. Sredi vesele družine sem pela, pila, plesala in se rezgetala vsa razigrana. Bila je že noč, ko se mi je ponudil neki fant, ki sem ga le površno poznala, da me spremi domov. Imela sem tovarišice, ako bi jih bila hotela počakati, a mlad človek napravi prav tisto, kar je vragu po volji. Cesta je bila dovolj široka, a za najine misli in želje, ki so bile pijane od vina, preozka, da sva krenila po stezi na polje. Noč je bila lepa in mehka, legla sva v travo, se pokrila z zvezdami in tako na lepem grešila.

Priznam in se sramujem pred Devico Marijo, da me to ni preveč peklo. Tudi me ni grizlo, ko sem zvedela, da je Blažon pijanec in da težko živi, četudi ima svojo kočo, ki pa je taka, da je še zapiti ne more — preveč lahkomišelna sem bila. Šele ko sem spoznala, da bom imela otroka, me je zaskelilo. Šla sem do fanta in mu povedala, da mu hočem in moram postati žena. Blažon me ni klel, kakor sem pričakovala, malo je pomislil, nato je prikimal; bilo mu je po godu.

Tako sva se vzela — da bi se rajši ne bila — a ni moglo biti drugače. Dobrega nisem pričakovala. Blažon je pil, kdaj pa kdaj je prijel tudi za delo, a ni se znašal nad mano. Dobila sva otroka, imela sem ga zelo rada, toliko rajši, kolikor manj sem ljubila Blažona. Bil je deček, krstili smo ga za Florjančka.

S tistim dnem — vsaj zdi se mi, da je bilo s tistim dnem — je začelo z nama iti navzdol. Zakaj — ne najdem pravega vzroka. Morda zato, ker me je otrok priklopal na dom, da nisem utegnila več tako garati. V koči je čepela črna beda, stradali smo, da so nam kosti pokale. Blažon je priskledoval vsem pijancem, pijan me je psoval, udaril me je prvič in drugič, slednjič ni mogel zaspati, če me ni dodobra pretepel.

To me je strašno bolelo in srdilo. Ušla bi mu bila, ko bi imela kam, tako pa sem se mu včasih le za nekaj ur skrila. Tako sem ga sovražila, da bi ga bila zadavila v spanju, a nisem imela ne poguma ne moči, v prsih pa mi je kuhalo kakor

v kakem kotlu. Otroka sem vse dotlej rada imela, a ko sem pomislila na greh v polju, sem pregrešno verjela, da je on kriv moje bede in nesreče. Nad mozem se nisem mogla znesti, zato mi je hudič vdahnil misel, da sem se znašala nad otrokom. Nisem mu več pela, vpila sem nad njim, nad nedolžnim, vse sem mu prerekla, le udariti ga nisem mogla.

Storila sem nekaj hujšega — počakajte, gospod, da si oddahnem. Dobro je... Ko je nekega dne dvignil Blažon pest nad mano, sem mu nastavila otroka, njega naj tepe, ne mene, on je kriv, da sem zašla v tak pekel. Mežala sem, a on je udrihal. Šele ko je začel otrok strašno vpiti, je prenehal. Tedaj sem se tudi jaz zavedela, kaj sem storila.

Zatarnala sem, objela Florjančka in ga položila na posteljo; hotela sem ga utolažiti, a otrok je vpil: 'Mama, boli, boli!' Nisem se ga smela dotakniti, vokal je, kakor da so mu polomljene vse koščice. Pustila sem ga, da je ležal in stokal. Vpila sem, skoraj bi bila ponorela. Tako sem se zaničevala, da sem pljuvala na lastno senco, a vse ni nič pomagalo. Florjanček se ni več oglasil, le stokal je in umiral.

Ne da bi ga bila preložila, sem presedela pri njem tri dni in tri noči. Ko sem slednjič vsa trudna začumela in se zopet prebudila, je bil že mrtev. Bog se ga je usmilil — to je bilo najboljšje, kar se je moglo zgoditi, da bi revše preveč ne trpelo.

Nisem bila samo žalostna, čutila sem, da se mi moti v glavi. Z mozem sva se vračala od pogreba. Nisem se mogla premagati, da bi mu ne bila rekla: 'Ti si ga ubil!' Čakala sem udarca, v tistem trenutku bi mi bilo dobro delo, ako bi me bil natepel, a on je samo krvavo pogledal, izpljunil in odšel.

Uro, dve sem sedela v izbi, a mi sami ni bilo obstanka. Odšla sem v vas, da poiščem Blažona. V prvi krčmi ga ni bilo, ne v drugi, našla sem ga v sosednji vasi. Nobenemu nisem rekla, tiho sem sedla k njemu. On pa me je komaj zagledal, že je razbil steklenico. Bil je tako grozen, da me je obšel smrtni strah, iztežka sem našla skozi vrata.

Bila je že noč, ko sem se sama vračala po tej poti. Tedaj mi niti malo ni bilo več do moža, priželela sem mu smrti, da bi sama ostala na svetu. V takih mislih sem prišla do potoka, do skale tam spodaj, kjer sva se prej dobila, ko sem zaslišala glas svojega otroka.

'Boli, boli', je zastokalo iz teme.

Prav nič nisem utegnila pomisliti, da leži v grobu. Zdelo se mi je, da je ušel z doma, zdaj tiči kje v grmovju, me išče in stoka. Postala sem in gledala, a ker nisem videla drugega razen senc, sem ga poklicala:

'Florjanček, kje pa si?'

'Mama, boli, boli', je otrok zavekal, a tedaj je prihajal glas iz večje daljave, kakor da se me revše boji in beži pred menoj, kar ga nesejo drobne nožice.

Za trenutek me je obil mraz, pognala sem se dalje in ga klicala.

'Počakaj, Florjanček, da te ponesem domov, saj boš še padel in se udaril... Počakaj!'

In zopet nisem prav nič mislila, da leži v grobu. Tekla sem, kar so me nesle noge, ozirala sem se na desno in na levo, a nisem videla drugega ko gole tenje.

Kadarkoli sem za trenutek postala in poslušnila, je zopet zavekalo, a vedno v večji daljavi.

Tako sem vsa upehana in nora pritekla do brez, ki sem vam jih bila prej pokazala. Tam pa sem zagledala trop nedolžnih otročičev. Bili so goli, kakor da so se pravkar rodili, v ročicah so držali tenke šibe. Stali so, kakor da me čakajo.

Postala sem in sem jih gledala, da bi med njimi zagledala svojega otroka, a ker ga ni bilo, sem jih vprašala:

'Kje imate Florjančka?'

Bili so tihi, tihceni. Groza mi je stopila v grlo, da sem se ko divja pognala dalje, a tedaj se mi je nekaj zapletlo med noge, da sem padla na roke in na obraz in nisem mogla več vstati, kakor da se mi je gora zavalila na tilnik.

Goli, nedolžni otročiči pa so se zgrnili okoli mene kakor mravlje in me bičali in topli, da me je žgalo ko ogenj. Stokala sem in trpela. Dolgo nisem mogla pognati glasu iz sebe, slednjič sem jih vprašala:

'Zakaj me tepete, otročiči moji?'

Komaj sem to izgovorila, že sem zagledala Florjančka, ki je pritekkel v sami srajčici, z venčkom na glavi, kakor smo ga bili položili v krsto. Nič več ni zastokalo ubogo revše, le šibam se je nastavilo, da bi me ne bolelo. Hkrati mi je bilo jasno, da je že mrtev in da leži v grobu in da me nedolžni otročiči bičajo za krivico, ki sem jo bila storila nedolžnemu.

'Pusti jih, Florjanček', sem mu zaklicala, 'naj me tepejo, naj me bičajo, saj sem stokrat, tisočkrat zaslužila...'

In nato je Florjanček izginil, izginili so tudi nedolžni otročiči s šibami in božjo jezo, vse je zagrnila tema, tudi bolečin nisem več čutila.

Našel me je Blažon, ki se je pred jutrom vračal domov.

Hrbet mi je bil razsekan, pekel me je, kakor da so mi žerjavice nasuli na rane, a še zastokala nisem... Ljudje se mi smejejo in trebnjajo, da me je nasekal Blažon, ker sem se bila opila in pijana obležala na klancu. To ni resnica, tako gotovo, kakor mi Bog pomagaj.

Vsak večer hodim to pot in me je strah za pokoro, ki si je prikrajšati nočem in ne morem. Tu, vidite, je moja kočja. Blažona še ni domov. Na tialo bom sedla in ga med molitvijo počakala, da me natepe v pokoro za greh, ker sem se bila enkrat samkrat skrila za nedolžno dete in ga ubila. Lahko noč, gospod! Oče naš, kateri si v nebesih...

Iz zbirke «Povesti o strahovih».

1.

rh Kamenšaka stojita dve majhni, s slamo kriti hiši: Čuševa in Meškova. Okoli hiš je sadovnjak, dalje navzdol proti Hlaponcem njive, travniki in pašniki; na drugo stran proti Zamošanom pa gozd. Dva ali tri streljaje od Čuševih leži tik gozda nekdanji kamnolom, sedaj je že ves porasel s travo in grmičevjem. Matevž Čuš ga je na zgornji strani sicer zagrabil z vejevjem in preperelim koljem iz vinograda, toda njegova žena Ana mora vendar paziti na kravi in telička, ki jih pase ob zgodnjih jutrih in poznih popoldnevih okoli hiše.

«Ko bi imela otroke, bi bilo laže: midva bi opravila laže vse delo, ker bi otroci pasli. Ne bilo bi treba plačevati težakov.»

Tako si često misli Matevž Čuš, kadar gleda v dolino k Lajhovim, kjer se podi kopica zamazanih otrok. Nazadnje pozabi na težake in pašo, le na otroke še misli.

Tam doli jih je že devet, deseti pa je na poti.

Z Ano, drobno in suho žensko, pa sta že deset let poročena, a nimata nobenega! S kolikim pričakovanjem jo je prva leta ogledoval, toda nobenih znamenj ni bilo! Nasprotno, od leta do leta je hujšala in bledela. On pa je bil močan, da se je igral s štrtinjeki, in si je želel otroka! O, če bi ga imel, kako vse drugače bi bilo na Kamenšaku! Kosa bi pela, da bi jo slišali v Hlaponce in še tja čez na Ilovšak, njegovo sekiro pa bi slišali celo na Polenšaku in Polencih! In pozimi, ko bi delal v zadnji sobici sode in škafe, bi ob peči v zibelki čebljalo, kričalo in pilo mleko! Čez leta bi tekalo okoli hiše, čez leta bi paslo krave, in še nekaj let, pa bi s Tevžem orala in kosila, mlatila in delala sode!

Toda Ana je vedno bolj slabotna, saj še škafe ne more več vzdigniti. Kakor megla se vlačí okoli hiše.

Zadnje čase prihaja sosed, Meškova Reza, kuhar in opravljat živino.

Reza je zdrava in močna ženska, da jo je veselje pogledati. A tudi pri nji je vse tiho. Seveda, saj pa Meško že leze v sedemdeseto.

«Kdaj boste na Kamenšaku zibali?» se smejejo v nedeljo pred cerkvijo. «Najbrže nikoli. Eden je prestar, drugi pa zanič!»

Da bi ta drugi bil on, Matevž Čuš, ki se ga boji vsa fara! O, če bi imel Rezo, pa bi videli, kaj zmore! Vsako leto bi na Kamenšaku zibali, v desetih letih bi njegovi otroci prevpili Lajhove, prav pred cerkev bi jih bilo čuti. Da, ko bi imel Rezo! Saj nekaj časa sta se gledala, pa vrag ga je premotil, da je vzel Ano, ki je imela nekaj denarja in zapisana dva polovnjaka vina na leto, Rezo, ki je bila brez vsega, pa je pustil, da je vzela starega betežnega Meška.

Ana že nekaj mesecev leži.

Reza hodi vedno česče k Matevžu.

«Sosed mora pomagati sosedu», odgovarja staremu Mešku, ki mora vsa dela opravljati sam.

Ana leži, Reza kuha in krmi živino, Matevž pa si požvižgava okoli hiše in posluša otroški dirindaj, ki prihaja od Lajhovich in se tako čudno prepleta s pesmijo njegove kose, z mislijo na Rezo in z močjo, ki jo čuti v sebi. Le stari Meško go-drnja in preklinja.

2.

Konec pomladi so Ano pokopali.

Matevž je sam.

Brez otrok.

Brez žene in gospodinje.

Reza prihaja le poredko, odkar je Lajhov pastir povedal Mešku, da ju je videl ponoči v skednju. Le redko se ji posreči, da se izmuzne in prevara starega.

Toda Matevž mora imeti gospodinjo. Meško je kakor nalašč zdrav ko nikoli.

Treba si bo poiskati deklo.

Lajhova mu je nasvetovala Lizo z Ilovšaka, zdravo, močno dekle, ki ji manjkata spredaj v spodnji čeljusti dva zoba, kar dela njen glas šušljajoč, a ne kazi njenega okroglega in rdečega obraza. Na delo pa je kar divja.

Matevž gre na Ilovšak in se dogovori.

Posteljo ima samo eno v prednji sobi, zato zbije Lizi v zadnji sobi nizko ležišče med sekirami, dogami in toporišči.

Liza pride in takoj prime za delo. Matevž je zadovoljen. Kako poje njen srp, kako prinaša polne škafe vode po klancu navzgor, kako tečne žgance kuha! Močna je ko vol in vsa hiša je polna njenega smeha! Reze, ki se jezno ozira na Čuševino, niti ne opazi. Povsod vidi le Lizo.

Končno uvidi, da Liza ne more spat na trdih deskah v njegovi delavnici, zato jo vzame k sebi v prednjo sobo.

3.

Zunaj brije in nanaša snega, da je komaj videti iz hiše, v vas sploh ni mogoče priti.

Sicer pa Matevžu tudi ni treba. Obročev in žeb-ljev ima, tudi soli, smrdljivca in drugega je pri hiši. Ves dan dela v zadnji sobi in si požvižgava.

«Zdaj pa naj še kdo zine kaj!»

Zdaj pa zdaj odide v kuhinjo ali prednjo sobo, kjer je pač Liza, si da opravka s kakšno rečjo in gleda od strani Lizo, kako postaja vedno bolj okrogla in širša čez pas. Včasih se kar ne more premagati:

«Kdaj bomo zibali?»

Liza zardi in se obrne stran. Vedno je toliko dela.

«Liza, preveč delaš! Pusti, bom že jaz. Tole dogo še stešem, pa pridem!»

Toda ko pride, je Liza že zanesla svinjam, je že prinesla od Lajhovich vodo, je že splezala na senik in vrgla sena za krave.

«Sedaj ne smeš toliko delati. Potrpi malo! Saj ne morem takoj od dela, ki ga imam kakor še nikoli.»

A Liza neprestano dela in opravlja najtežja dela. Tako pozablja na čenče, ki jih Reza prinaša vedno iznova:

«Snoči smo luščili pri Lajhovih. Pa je začel Sokov o tebi. Da si Matevžu žena in gospodinja, a vendar dekla. Da mu ne boš nikoli nič drugega. Ko bi imela denar ali vinograd, bi te bil že davno vzel. Tako pa ne bo nič!»

Liza dela, da bo Matevž videl, da ima vendar roke, ki so vredne več ko vinograd in tisočaki.

Za božič je treba več pšenice dati v mlin. Kar sama gre po stari lestvi na podstrešje, nasuje tri vreče in jih znaša v vežo. Kaj bi motila Matevža, ki ima toliko dela! Toda pri tretji vreči se ji zlomi klin v lestvi, da pade v vežo.

4.

Liza leži, Reza pa prihaja pomagat Matevžu. Sedaj pride, kadar hoče, ker ni več starega Meška, ki so ga pokopali na Miklavževo.

Matevž jo gleda in se smehlja. To ti je ženska, da je kaj.

Ob nedeljah ga povabi Reza k sebi in mu postreže z vinom in pogačami. Vino je dobro in Matevž ga ni pil vso zimo. Odkar je umrla Ana, ga ni dobival več od njene matere. Sode dela in škafe, vina pa nima! Reza pa ima kar dva vinograda, vino pa kakor zlatol!

Za svečnico vstane Liza in se požene za delom. Matevžu zatrjuje, da je zdrava, toda Matevž je ne sliši. Pozno v noč se vrača od Reze.

Neko noč ga sploh ni domov. Ko pride drugo jutro, najde Lizo spečo v kuhinji ob ugasli peči.

Že se okrene, da bi šel, ko se domisli nečesa in obstoji na pragu.

«Da ne pozabim, Liza! Zdrava si, zato si postelji v zadnji sobi, da bom lahko spet spal na svoji postelji.»

Nato stopi v zadnjo sobo in truden leže med orodje, kjer si je napravil ležišče za časa Lizine bolezni.

Liza pa se vendar opogumi:

«Matevž, ali si pozabil, kaj je bilo med nama? Da bi tedaj pred božičem ne bila padla, bi prav ta mesec dobila malega.»

Toda Matevž jezno zagodrnja in odide za delom. Čez teden ali dva pa ji izplača, kolikor je zaslužila, in jo odslovi. Rezo pa vzame za ženo.

5.

Na Kamenšaku kmetujeta Matevž in Reza.

Pri Matevžu si uredita, Meškovino pa izročita Ignacu, Rezinemu bratu, ki je na pomlad pogorel. Ignačevih je pet za delo, zato lahko Reza počiva. Kar vidno se debeli.

Matevž je vesel. Ves Kamenšak je njegov in gori na Ilovšaku ima dva vinograda. Na pomlad podere obe koči in sezida novo, prostorno hišo z gospodarskim poslopjem, kakršno ima Lajh. Kako ponosno bo gledala doli v faro, okoli nje pa se bodo podili otroci, da bo veselje!

Matevž kar ne more odtrgati oči od Reze, ki se ne brani njegovih pogledov, še usloči se v križu. «Čez štiri ali pet mesecev! Boš videl, to bo debeluh!»

Toda mine mesec, dva, trije, in Reza ne porumeni v obraz. Mine celo zima, in otroka ni.

Ko spomladi orje pod hišo, jo spet vpraša:

«Kdaj bo, Reza?»

Reza pa se zasmije:

«Kako pa naj bo, ko si zanič. Saj vsa fara to pravi. Z Ano tudi nisi nič imel. Tisto z Lizo pa itak ni bilo tvoje.»

Matevž pobledi, pograbi za bič in jo oplazi z njim, da tri dni ne more s postelje.

V nedeljo pa gre na Ilovšak, da pogleda, kako je Lizi.

6.

Matevž ima vedno kake poti. Zvečer kar ne vzdrži doma. Pozno v noč prihaja, Reza ga mora čakati z večerjo. Ko zve, kam zahaja, se upre. A Matevž zamahne nekajkrat s svojo koščeno roko, in Reza utihne.

Liza postaja okrogla. Matevž ji prinaša moke, masti in mesa.

Reza pa se noče vdati:

«Ne bom tvoja dekla. Hišo imam in zemlje več ko ti, lahko grem, kadar me je volja.»

Ko se Matevž vrne nekega jutra z Ilovšaka, Reze ne najde več. Odšla je na svoj dom.

Matevž pa se vrne na Ilovšak in privede Lizo.

Čez dva meseca pa dobi Tevžka in Liziko.

Od veselja prepiše hišo in vso zemljo na Lizo in prva otroka, zase obdrži le zadnjo sobo s sodarskim orodjem.

7.

Tevžek, ki pase krave, ima že dva brata, Lizika pa tri sestre. Na Kamenšaku je kričanja in vpitja, da Matevž včasih svojega glasu ne sliši. Ob nedeljah se postavlja pred cerkev, da vidi, kako prihaja Liza s Tinkom na rokah, za njo pa Tevžek, Franček, Lizika in Anica, Ferunica koba doma v sobi, Nežica pa leži v zibelki.

«Matevž, koliko jih še bo?» se mu smejejo.

«Vsako leto vsaj eden.»

Reza pa gospodari tam čez na svojem in sprejme vsakogar, ki potrka na njeno okno.

8.

Vojna izbruhne. Matevž odide. In Liza ostane sama z otroki, dela pa toliko, da ne ve, kje naj se ga loti. Tevžek in Lizika ji ne moreta mnogo pomagati. Sama mora vzeti koso in sekiro v roke. Poletje in jesen hitro mineta, toda zimske noči so tako dolge brez Matevža.

Na pomlad je dobila fara nekaj vojnih ujetnikov — Rusov. Tudi Liza bi lahko dobila enega, a s čim naj ga redi? Zato se je domenila z Lajhovko, da ji bo prihajal pomagat njen Miško.

Miško prihaja na Kamenšak. V začetku mu ne more dopovedati, kaj in kako si želi to in ono. Čez mesec pa se že dobro razumeta. Ob nedeljah, ko ni dela, klepetata ves popoldan. Liza mu speče pogač in nareže mesa kakor da ni vojne.

Saj je res priden. In kaj vse zna in kako govoriti. Ves dan bi ga poslušala in vso noč. Vso noč! Pozimi hodita na luščenje. Smejeta se, pogovarjata in plešeta. Liza ima samo zanj oči in on samo zanj.

Lajhovka pa se vendar pošali:

«Kaj se boš ti menila za tako mladega fanta, še ugrizniti ga ne moreš, ko nimaš zob.»

Liza res ni imela spredaj nič več zob, kar povrsti so ji izpadli.

Toda čez dober teden ima že nove, lepe, bele kakor dvajsetletno dekle.

Tisti večer potrka Miško na njeno okno.

9.

Lizi hitro mineva čas. Kar prehitro se raznese glas, da bo vojne konec.

Matevž se vrne zdrav in vesel. Mizo najde pogrnjeno in na njej krožnik klobas, kruha in liter vina. Liza se mu zdi mlajša ko pred leti, otroci pa veliki, da se jih ne more nagledati.

Zvečer, ko se odpravljajo spat, hoče Liza leči v prednjo sobo med otroke, a Matevž jo potegne s seboj:

Vladimir Bartol:

Zgodba o treh originalnih računarjih

Mislím, da so bili Pitagorejci tisti, ki so smatrali številke za nekaj svetega in nekako podlago vsem stvarém in slehernemu dogajanju. In zdi se mi, da niso sodili tako napačno. Kajti na dnu vsakega mislečega bitja ždi tajno stremljenje, urediti si življenje po nekem računskem sistemu. Da se pa pri takih poizkusih lahko prav pošteno urežemo, je zaradi priznane omejenosti našega razuma samo po sebi umljivo. Tako da se je marsikateri razsoden mož odločil, poslušati rajši slepi, vendar v glavnih stvareh skoraj nezmožljivi instinkt, čeprav se je s tem nekako zopet približal stanju nespametne živali, kakor da bi se še dalje spuščal v nevarne in varljive kalkulacije »božje iskrice«, ki se ji pravi razum.

Poznal sem trojico t.i. »inteligentnih« bitij, ki so se s pogumno kretnjo odločili, zapustiti vodstvo naravnih nagonov, in preskočili na sumljivo se gugajočo ladjo matematičnega uravnavanja svoje življenjske poti. Nad stopicanjem in kobacanjem te pogumne trojice sem se nekaj dni vprav salamensko zabaval, in ker nočem biti izmed tistih, ki sebično skrivajo svoje radosti, hočem seznaniti s to zgodbo tudi vas, cenjena čitateljica in spoštovani čitatelj.

Bila je tu predvsem neka gospodična Sonja — kako romantično in tragično ime! —, do katere je bila mati narava dokaj radodarna. Dekle je bilo namreč zelo lepo. Seveda ji tudi oboževateljev ni manjkalo. Povsod jo je spremljal cel roj brižnih kavalirjev. Šegava roka Usode je pahnila v njih vrsto tudi našega dičnega gospoda Mirka, znanega trabanta mestnih lepotic. Siromak seveda ni imel posebnih izgledov na uspeh, čeprav se je odlikoval s precej čednim socialnim položajem. Toda bil je tako neroden in plah, da je zbudil v marsi-

«Nocoj ne boš spala pri otrocih.»

Čez nekaj dni se začne Matevž čuditi, da se Lizi na večer vedno kam mudi. In dolgo je ni nazaj.

Ko zve od otrok in Reze, ki je komaj dočakala, da mu je mogla vse podrobno razložiti, se ustavi z vzdignjeno roko pred Lizo:

«Zakaj imaš nove zobe?»

«Nisem mogla več jesti.»

«Lažeš!»

V trenutku ji seže v usta in ji iztrga nove zobe ter jih potepta. Lizi se ulije kri, Matevž pa jo pretepe, da ves teden ne more s postelje.

A Liza se ga ne boji:

«V čigavem pa si? Kaj je tu tvojega? Tam zadnja soba s sekirami in obličji. Vse drugo je moje in obeh prvih otrok. Če ti ni kaj prav, pa pojdi.»

10.

Na zimo se Matevž pobota s svojo ženo Rezo in se s svojim orodjem ter s Tinkom, Frančkom, Anico, Ferunicom in Nežico preseli na Mešovino.

Liza pa vzame Miška; z njim, Tevžkom, Liziko in otroki, ki jih še rodi, gospodari na Čuševini.

katerem za možitev godnem dekliču iskreno in globoko občuteno zaničevanje. Prav tiste dni je bil odletel celo pri neki sicer ne preveč razvajeni damici, kateri je razodel svoje srčne boli v dolgem in prijetno parfumiranem pismu. Ker si drugače ni upal, jo je bil poprosil celo za roko. Sedaj se je hotel pokazati pred njo kot spremljevalec znano izbirčne krasotice Sonje, da bi ji »dal pod nos«, kakor je krvoločno modroval pri sebi.

Toda šale ljubeča Usoda ni bila s takim stanjem stvari popolnoma zadovoljna. Manjkal ji je še činitelj, ki bi nekoliko razgibal to v samozadovoljnosti potapljačo se družinico. Od nekod iz sveta je pripeljala junaka Radivoja, ki je že pred leti zaslovel kot velik nevarnejš ženskim srcem in se je moral celo zaradi nekih neprijetnih dogodbic za nekaj časa umakniti v inozemstvo. Ko je nekoč zagledal gospodično Sonjo, so ga na prvi pogled očarale njene vrline. Spriznано spretnostjo si je priboril dostop v njeno bližino — kar, mimogrede budi omenjeno, ni bilo v tem primeru posebno težavno — in narava stvari je storila, da je bil tudi on njej popolnoma po volji. Stvar bi bila potekla popolnoma normalno, da se ni prav v tistem trenutku vmešal v zadevo sebi in visokim naklepom matere prirode v zasmeh, hudomušni Usodi pa v največjo zabavo, božji plamenček: razum.

Naš gentleman iz sveta je razmislil pri sebi takole: «Prekoračil si svoje trideseto leto, letal si iz pustolovščine v pustolovščino; in — kaj imaš sedaj od tega? Da je celo bedak, kakor je tale Mirko, na boljšem v življenju kakor pa ti. Neurejenosti mora biti enkrat konec. Gospodična Sonja je lepa, obeta biti dobra žena in celo brez duhovitosti ni, seveda kolikor se ta pri ženskah

sploh upošteva. Ne bom je zapeljeval, temveč jo bom kar odkrito poprosil za roko. Svoje simpatije do mene je dovolj odkrito pokazala.

In se je temu svojemu modrovanju tudi primerno vedel. Bil je vseskozi korekten in kavalirski, čakajoč primerne trenutke, da ji razodene, kar je bil sklenil pri sebi.

Gospodična Sonja, ki se je bila nadejala v njem ognjevitnega naskakovalca, kajti sloves o njegovih pustolovščinah je bil prišel tudi njej na uho, je bila globoko razočarana nad njegovim vedenjem. Začela je razmišljati: «V čem se prav za prav razlikuje tak »ženskar« od drugih navadnih moških? V ničemer. Ženske mu gredo nedvomno same po sebi na lim. Ali naj bom tudi jaz ena izmed onih številnih? Nikdar!» Začela je torej zaničevati našega proslulega Dona Juana in je zato pri sebi neverjetno zrasla v ceni.

Naš tretji junak, plahi gospod Mirko, pa je prišel do sledečih zaključkov: «Ta prokleti Radivoj! Še vedno mu ni dovolj zmag nad ženskami! Vem, Sonja mene ne bo hotela. Vendar ji hočem začeti dvoriti na vse pretege, da ne bo imel nesramni Radivoj prelahkega posla. Ob ugodni priložnosti ji morebiti celo odprem oči glede tega pustolovca, in potem? Kdo more vedeti, kaj je Usoda še pridržala človeku.» In po teh naklepih se je odslej tudi ponašal.

Nekoč se je nenadoma vprašala Sonja: «Glej, glej! Kdo bi si bil mislil, da zna ta plahi, nerodni Mirko tako ognjevito dvoriti. Ženske ga sicer omalovažujejo, toda temu bo gotovo kriva njihova neumnost. Če misli lepi Radivoj, da mu bom kar sama od sebe padla okrog vratu, se neznansko moti. Nič več nočem slišati o njem. Mirku pa

hočem priliti nekoliko poguma, da mu poplačam njegovo požrtvovalno ljubezen. Bog ve, morda bi bil celo dober mož. On vsaj nedvomno resno misli, medtem ko je Radivoj znan goljuf.»

In ga je nekoč poljubila. Ves navdušen se je vračal Mirko domov. Takele misli so ga izpreletavale:

«Kaj?! Tebe so hoteli potisniti v ozadje? Ženske so si drznile zavračati tvojo ljubezen? Nobena ni vedela, kaj se skriva v tebi. Sonja je prva. Toda poplačal jim bom za vse, kar so mi žalega stórule. — In Radivoj, ta osel! On se je osmelil, meriti se s tabo?! Ta bedasta šleva! Poteptal ga bom v prah kakor črva!»

In naslednji dan je oklenil Sonjo v tesen objem.

Radivoju so se nenadoma odprle oči. «Kaj, ta kmet da me je izpodrinil?! Šele sedaj vidim, kakšna goska je prav za prav ta Sonja. Norec sem bil, da sem mislil kdaj resno. Tak bi bil moral biti, kakor sem bil z drugimi. Ženske ne zaslužijo drugega.»

Prekrel je svet, pljunil na ljubezen in se vrgel v prejšnje življenje.

Plahi Mirko je užival nekaj časa sladkosti ljubezni pri Sonji, potem se je je pa naveličal in se odpravil v svet kot novopečen Casanova in nepremagljiv obvladovalec ženskih src. Gospodična Sonja je ostala sama, razočarana, z najslabšimi mislimi na moške. Navihana Usoda pa se je tiho hihitala vsem tem trem originalnim računarjem. Božja iskrica, ki se ji pravi razum, pa se je po tem odličnem neuspehu zopet zatekla k svojemu vsemogočnemu Gospodarju.

Zorko Fakin:

S l u t n j a

Prof. dr. Francu Jesenku v spomin. 14. julij 1933.

Kaki dve leti utegne biti, ko je bil neke nedelje proti poldnevu nepričakovano prišel v posete prijatelj France. Nepričakovano, pravim, ker sicer je prihajal navadno šele po kosilu ali pa proti večeru. Dopoldne pa se je le zelo poredko oglašal.

Posedali smo brez dela in poslušali radio. Brez besed je France stopil k aparatu in ga izključil. Začuden smo se spogledali, in šele sedaj sem opazil, da je prijatelj skrajno potr — tako potr, kakršnega še nisem videl v dolgih letih najinega poznanstva. Nisem ga vprašal, kaj se mu je pripetilo, sam pa tudi ni niti z besedico pojasnil svojega vsekakor nekoliko čudnega vedenja. Tudi ostali so spoštovali njegov nenavadni molk. Čez čas je prosil za skodelico črne kave, jo popil, potem pa brez besed, kakor je bil prišel, skoraj brez slovesa zopet odšel.

Nismo ga zadrževali. Vedeli smo, da je moral doživeti nekaj težkega, boleznega in da hoče biti sam. Nemara mu je prehudo, da bi mogel govoriti, in besede bi ga dušile.

Popoldne smo zvedeli, da mu je umrla mati.

* * *

Materine smrti France ni nikdar prebolel. Ne da bi ne bil nikdar več vesel. Oh, celo razposajeno vesel je bil včasih, kakor je znal biti to le on. Kar zlate lučke so mu poigravale katerikrat v očeh, kadar nam je pri-

povedoval o svojih mladostnih in pomladostnih potegavščinah, hudomušnostih in drugih takih »grehih«, na katere je bil celo sedaj, v zrelih letih, na skrivaj kar hudo ponosen. Toda dočim prej ni nikdar govoril o materi, je sedaj ob vsaki priliki pogovor kar nehoté napeljal na dogodke, ki so bili v zvezi z njenim življenjem. Kako ga je pripravljala na prvo spoved in obhajilo, kako ga je pregnala s kraja nesrečnega imena, kjer se je on, takrat še nebogljenec nebogljenci, na pamet učil grehov, za katere se mu je vedno zdelo, da so premajhni in da jih je premalo, kako jo je hodil obiskavat kot študent in kako jo je kot profesor vodil po Italiji. Kako je v Assisiju od ranega jutra do poznega večera molila pred oltarjem sv. Frančiška za zveličanje njegove duše in kakšno debelo svečo je darovala v ta namen. In še toliko drugih malenkosti in vsakdanjih drobnosti, ki pa so bile zanj silno važne in svete, ker so se tikale njegove pokojne matere. Prav zares bi se nekoč kmalu pošteno sprla, ker nisem mogel vsega smatrati za tako važno in sveto, kakor je on za važno in sveto smatral vsako najnepomembnejšo materino kretnjo.

Tudi rodni dom v Škofji Loki, ki ga je s precejšnjimi denarnimi žrtvami zopet spravil iz tujih rok v rodbinsko lastnino, mu je bil po materini smrti nekako zagrenjen. Večkrat mi je tožil, da nima nobenega doma več, odkar je umrla mati. Prej da so se pri njej vsake počitnice

† Profesor dr. Jesenko. Foto An'le Kornič.

zbirali vnuki in vnukinje, sinovi in hčere, in kdo da je bil bolj srečen kakor on, poglavar družine in zadnji Jesenkovega rodu, če je lahko vsakogar s kakim majhnim, toda pristrčnim darilcem veselo iznenadil. Sedaj pa je mama mrlova in mrtev je dom v Škofji Loki. Nikogar ni več, ki bi čakal na strica...

* * *

Bilo je pred letom dni. Pravkar smo se vrnili s predsezijskega letovanja — za sezijsko je blagajna vedno preprazna — in prijatelj France je prišel na večerno kramljanje. Bil je tih, topel, nežen poletni večer, ko se zemlja oddiha od prve poletne vročine. Povedali smo, kako je bilo na Bledu, in France je pripovedoval, kaj in kako je živel v času naše odsotnosti. Pisal namreč ni nikdar rad in zato je moral vsak svoje doživljaje kar sam pripovedovati.

* * *

Čudne stvari se dogajajo v človeškem življenju. Ubija se z vsakdanjim poslom, ves dan se ukvarja z že stokrat ponovljenimi in vsak dan iznova opravljenimi malenkostmi, zvečer malo izprehoda, smpatja malo godbe ob vrčku piva ali četrti cvička — komaj da ujameš trenotek, da pogledaš vase, še bolj poredko, da začutiš življenje svojega bližnjega. Pa te iznenada obide, kakor da so te zagrnile sanje, vse v mehke, meglene koprene zavite, vse solnčne in jasne v svoji nedolčnosti, in ves svet se ti nudi v povsem drugačnih barvah kakor običajno, vsaka roža in vsak grm ima naenkrat čisto drug vonj in iz vsakega glasu slišiš iz vsemira v vesoljnost uglašeno harmonijo. In vse je tako ubrano lepo na svetu.

Ali pa se ti prav tako iznenada stemni vse okoli tebe in nad teboj in ti zalije dušo slutnja, črna in grda, težka in moreča, in ne veš ne odkod in ne zakaj, pa te mori in žge in duši, da bedec begaš okoli brez cilja in ti v grozničnem premetavanju polsna koplje prsi grozotna mora in se zajeda globlje in globlje vate, prav do srca, ki podrhteva v neumevnem in nedoumljivem strahu in bojazni — tisti skriti, zatajevani bojazni, pred katero bežiš, pa ji ne uideš. Ki te žene v obup in samomor ali v zločin, če ne najdeš pota k Bogu.

Slutnja bodočnosti, dobre ali slabe, srečne ali tajinstveno grozotne, kakor da ti jo je v spanju prišepnila na uho dobra mati ali kakor da te je v sanjah zavdal s strupeno mislijo zli demon? Kdo ve?

* * *

Povedal nam je prijatelj France, da je bil dodeljen kot predsednik izpraševalni komisiji pri zrelostnih izpitih na učiteljsko v Ljubljani. Neka kandidatka je dobila vprašanje o Oljski gori. Izborna je odgovorila. In prijatelj France, vedno z vso dušo pri vsem, kar je doživljal, jo je seveda takoj javno pohvalil. «Prav dobro, gospodična!» in impulziven, kakršen je bil, ji je hitro obljubil v nagrado in spomin oljčno vejico prav z Oljske gore, kjer jih je pred nekaj leti sam nekaj natrgal. In ji je res že drugi dan poslal obljubljeno vejico v ličnem okvirčku, ki ga je ves dan iskal po ljubljanskih trgovinah.

«Pa še nekaj sem takrat prinesel iz Jeruzalema», je nadaljeval France. «Razpelce, ki sem ga sam položil na Božji grob. Da bi videli, kako vesela ga je bila mati. Tako hudo posvečenega križa še ni držala v rokah, in prinesel ji ga je iz daljnega Jeruzalema njen sin, njen edini sin... Kadar pride njena ura, je rekla, naj ji ga položimo v roke. Laže da bo umrla in lažja da ji bo sodba pred Onim, ki je ostal iz groba. In umrla je s posvečenim križcem v rokah, križcem z Božjega groba v Jeruzalemu. Mirno, kakor umirajo pravičniki... Oj mati, kdaj in kje naj bi bila Ti grešila?»

Ne vem, kdo je vprašal: «Pa ste jo pokopali z njim, s križcem z Božjega groba v Jeruzalemu?»

Tiho in nekam zasanjano je France odornil: «Ne!» Preden smo krsto zabili, sem ji vzel križec iz rok in ji obljubil: «mama, tega bom pa jaz prinesel za vami!»

Tako obupno je zajokal France ob teh besedah, da je legla tema čez nebo in v naše duše črna, grozotna slutnja nečesa nedoumljivega, neizogibnega, bližnjega — ko da je siva kreljut mrtoškega tiča zagrnila vso zemljo v svoj tajinstveni mrak. Odšel sem iz sobe, ker mi je bilo tesno pri srcu in ker mi je bilo težko gledati jokačega prijatelja...

Slutnja ali kaj...?

To je bilo na večer 9. julija 1932. Tri dni kasneje je udarila med nas vest, da se je prijatelj France ponesrečil na Komarči. Dva dni nato, dne 14. julija popoldne, prav pred letom dni, je materi dano obljubo izpolnil.

Nesel je križec za njo — križec z Božjega groba v Jeruzalemu.

Spominski križ prof. Jesenku, postavljen na kraju pod Komarčo, kjer se je ponesrečil.

Claude Farrère, avtor «Opija»

Imena znanega francoskega pisatelja Claudea Farrèrea, čigar «Civiliziranje» nam je že pred leti prevedel Miran Jarc, se naši čitatelji prav gotovo tudi še spominjajo iz obširnih poročil, ki so jih prinesli predlanskim naši dnevniki o umoru predsednika francoske republike g. Paula Doumerja. Po razstavi lepe knjige je namreč takrat Farrère kot predsednik razstavnega odbora spremljal predstavnika francoske države, razkazujoč in razlagajoč mu izložene posebne tiske, ko so nenadoma počili zločinski streli morilca Gorgulova in usmrtili predsednika Doumerja, Farrèreu pa, ki je zamahnil proti atentatorju, prestrelili roko.

Pisec teh drobnih vrst, ki je prevedel v naš jezik nekaj novel iz Farrèrejeve znamenite knjige «Opij», priložene pričujočemu zvezku revije «Priatelj», pa se je leta 1925. pri pogrebu pisatelja Pierrea Louysa v Parizu osebno seznanil z znamenitim avtorjem «Opija» in «Civilizirance».

Junija je bilo, če se prav spominjam, in strahovito vroče. Ob enajstih dopoldne so se pričele pogrebne svečanosti v cerkvi Saint-Etienne-du-Mont, po žalni maši je Farrère — kakor veliki duhovnik umetnosti — ob katafalku vneseno proslavljal pokojnega romanopisca, svojega nepozabnega tovariša, pevski zbor je zapel žalostinko in sprevod se je jel pomikati po raz-

beljenih ulicah proti montparnaškemu pokopališču. Dočim je bila cerkev nabito polna, je pisatelj poznanih sloostvenih del, kakor so «Ženska in možicelj» (ta roman iz Španije bo menda prihodnje leto izdala naša založba «Evalit»), «Dogodivščine kralja Pausola», «Afrodita», «Bilitine pesmi» itd., na njegovi zadnji poti spremla le peščica pogrebcev, med njimi kot predstavnik literatov in najzvestejši pokojnikov drug — Farrère, ki je s svojimi takrat močno repmatičnimi nogami le prav težko zmagoval dolgo pot po pariškem tlaku v naravnost tropični vročini. Znoj mu je curkoma lil po izrazitem, krasnem, starčevskem obrazu, njegovi dolgi beli lasje so bili orošeni s potnimi kapljicami kakor bela gartroža z roso v poletnem jutru. Mož je stokal, opiraje se na debelo palico, in je slučajno tudi meni, ki sem stopal tik ob njem, potožil o bolečinah, ki si jih je bil nabral na daljnih morjih. Pričela sva govoriti, povedal sem mu, da sem Jugoslovčan, da dobro poznam Louysa po njegovih delih. Farrère pa se je bežno spomnil nekih svojih otisov s potovanja po dalmatinski obali in malo pokramljal o pokojnem prijatelju in soborcu...

* * *

Avtor «Opija» je naglo postal znan pisatelj. Kakor leta 1925. umrli Pierre Loti, veliki zastopnik eksotizma v francoski literaturi (njegovi romani: Gospa Krizantema, Islandski ribiči, Brat Yves, Ramuntcho, Azijadé itd. so med najbolj čitanimi pripovednimi deli sveta), je bil tudi še živeči Farrère višji častnik francoske vojne mornarice in je kot tak prejadral vsa morja in živel na vseh celinah naše zemlje. Toda dočim je Loti bil lirik, pesnik usmiljenja in smrti, je Farrère svoja izkustva iz daljnih, tujih, eksotičnih dežel literarno uporabil v dramatično pisanih romanih, izredno bogatih na čudovitih, omamnih dogodivščinah.

Ljubljanska drama je pred tremi leti igrala uspelo dramatizacijo njegovega znamenitega romana La Bataille (Bitka), ki se godi na Kitajskem. Nikdar ne boš pozabil tistega starega kineškega admiralja, če si ga v izorstni kreaciji g. Skrbinška videl na našem prvem odru! Prav tako ti ne pojde iz spomina stari Turčin iz romana L'Homme qui assassina (Čovek, ki je umoril), ob katerem, kakor ob kineškem admiralu, samo da v drugačnem okviru, vsaj malo občutiš zagonetno, skrivnostno silo nepremičnih starih civilizacij, ki se spričo njih naša vročična početja zde kar otročja.

Poleg eksotičnih stvari je napisal Farrère tudi nekaj meščanskih romanov, tako predvsem romana Mademoiselle Dax, jenne fille in Les Petites Alliées, ki pa ne dosejata pisateljevih stvaritev iz daljnih, tajinstvenih dežel.

Proti koncu svojega literarnega delovanja (zadnja leta se stari pisatelj ne oglaš več) se je Farrère oklenil avanturističnega romana, s katerim je pri tisti francoski publiku, ki rada požira nenavadne, spretno servirane dogodivščine, dosegel velik uspeh. So to knjige: La Maison des hommes vivants, Thomas l'Aguelet, Gentilhomme de fortune ali pa zlasti zgodbe iz svetovne vojne: Poslednja boginja. Farrère je napisal tudi roman v pariškem žargonu: Na smrt obsojeni.

Knjiga «Opij» (francoski Fumée d'opium), ki jo v skrajšanem prevodu založba «Evalit» poklanja svojim čitalcem, spada v prvo dobo pisateljevega ustvarjanja in je po svojih strahotnih prividih, smelo risanih prizorih, po svoji grozovitosti, strasti, krvoločnosti in blaznosti, pa tudi po svojem tolažečem, sočutnem človečanstvu in usmiljenju, po svojih brezprimerno zijočih kontrastih res «kostanj posebne sorte» v prostrani drevesnici svetovne literature. Pavel Karlin.

Ivan Sergjejevič Turgenjev

(Ob petdesetletnici smrti velikega ruskega pisatelja.)

Pred petdesetimi leti je daleč od svoje domovine umrl ne sicer kot politični, ampak kot duševni izgnanec ruski pisatelj Ivan Sergjejevič Turgenjev, star 65 let. Življenje mu je potekalo prav enolično. Kot potomcu staroruskega plemstva mu je bilo mogoče živeti samo za svoja nagnjenja, katerih tudi njegov politični temperament ni križal. Rojen je bil v guberniji Orel, odkoder se je preselil pozneje v Moskvo in potem v Petrograd, kjer je postal po običajnem potovanju v inozemstvo uradnik v notranjem ministrstvu. Po dveh letih službe je opustil svojo kariero in je odlejel živel na svojem posestvu in pozneje v tujini, v Parizu ali pa v Badnu-Badnu, življenje velikega gospoda. Turgenjevu ne manjka niti ona ruskemu pisatelju v časih carskega režima nekako potrebna, naravnost častiljiva epizoda: zaradi nekega politično sicer povsem nedolžnega članka »Pismo o Gogolju« je imel leta 1852. opravka s policijo. Zaprli so ga, kmalu so ga pa, ker je bil plemenitaš, izgnali na njegovo posestvo, ki ga dve leti ni smel zapustiti. V Parizu je bil od tedanjih literarne družbe sprejet kot enak med enakimi. V tej družbi so bile najboljše osebnosti francoske književnosti: dramatik Aleksander Dumas sin, novelist Maupassant, Zola in Flaubert, in ko je Turgenjev dne 3. septembra 1883. umrl, niso za njim kot pisateljem, ki je bil enako slaven v treh jezikovnih ozemljih, v Nemčiji in Franciji nič manj žalovali kakor v Rusiji.

Turgenjevele mojstrske novele in romani prikazujejo, četudi so sami na sebi povsem nepolitični in imajo namen delovati samo s svojim finim psihološkim prika-

zovanjem, verno sliko ruske družbe v drugi polovici devetnajstega stoletja. Duševne razmere in gibanja v Rusiji, ki jih Turgenjev slika, so podana tu s takšno dojemljivostjo, da moremo na njih spoznati vse preokrete in razburjenja te dobe. Kakor brez Dostojevskega — samo na drug način —, ne moremo razumeti razvoja Rusije brez Turgenjeva.

Njegova navidezno trdosrčna mati, ki je uveljavljala svojo veleposestniško avtoriteto z vso silo, če je bilo treba, celo s krutostjo, mu je vcepila globok odpor proti nevoljništvu (tlačanstvu) stare Rusije. To sovraštvo proti barbarstvu v staroruskih uredbah (od katerih je bila najhujša, t. j. nevoljništvo, odpravljena l. 1861.) vedno iznova čutimo v delih liberalnega pisatelja, ki je imel o osebnosti in svobodi zapadnjaške pojme, v njih čutimo tudi brezmejno slovansko žalost celih rodov, ki so brezuspešno napadali zidovje carizma in so enkrat obupavali, potem pa spet v ekstazi položili na oltar svobode nove žrtve; v teh delih pa čutimo tudi ideje nihilizma, »teorijo človeka, ki noče ničesar pripoznati«. In prav za prav je bil Turgenjev, ki je izumil to besedo.

Turgenjev je bil nežno čuteč lirik, pisatelj romanov mogočne koncepcije, novelist, ki je prav tako poznal bistvo novele, to je trenotek napetosti, kakor mojstrstvo v pripovedovanju samem, dramatik, čigar odrska dela so do nedavna še vedno uprizarjali celo na odrih v Nemčiji in ki zgrabijo gledalca s svojim orisovanjem razpoloženja in nastrojenja, s svojo liriko in z uspešno tehniko.

Objavljamo eno izmed mojstrskih novel tega pisatelja.

«Obesite ga!»

«Bilo je leta 1803.,» je začel moj stari znanec, «malo pred bitko pri Austerlitzu. Polk, v katerem sem služil kot častnik, je taboril nekje na Moravskem. Bilo nam je strogo prepovedano izžemati in trpinčiti prebivalstvo; saj so nas že tako in tako, dasi smo bili zavezniki, gledali z nezaupljivimi pogledi.

Moj sluga je bil bivši nevoljnik (tlačan) moje matere, po imenu Jegor. Bil je pošten človek, ki ni storil nič zalega niti muhi. Poznal sem ga izza mladih dni in ravnal sem z njim kakor s prijateljem.

Neki dan pa je nastalo v hiši, v kateri sem stanoval, strašno psovanje in opitje; moji gospodarici sta bili ukradeni dve piški, in zdaj je obdolžila tatvine mojega slugo. Ta se je zagovarjal, kakor je pač vedel in znal, in me je poklical za pričo... »Kako more neki njega, Jegorja Avtamanova, obdolžiti tatvine!« Poizkušal sem prepričati gospodarico o Jegorjevi poštenosti, toda nič ni hotela slišati.

V istem trenutku se je zaslísal s ceste glasen topot peketajočih konjskih kopit: bil je najvišji poveljnik, ki je jezdil s svojim štabom mimo.

Ježdil je korakoma: debel in težak je sedel na konju s povešeno glavo, epotele so mu visele na prsi.

Ko ga je gospodarica zagledala, se je zagnala proti njemu in se vrgla pred njegovim konjem na kolena — pa začela z razkuštranimi lasmi obtoževati glasno mojega slugo, pri čemer je kazala kar naprej nanj:

«Gospod general!» je vpila, «Vaša Visokost! Prepričajte se sam! Pomagajte nam! Rešite nas! Ta vojak me je okradel!»

Jegor je stal med hišnimi vrati, strumno in ravno kakor sveča, s čepico v rokah, da, celo prsi je izbočil in pete stisnil, popolnoma tako kakor straža — toda

brez besedi! Kaj je mar izgubil dar govora v pričo vse te sredi ceste stoječe generalitete ali pa je okamenel, sluteč vso nesrečo, ki se zbira nadenj? ... Moj ubogi Jegor je stal tu z obrazom, sivim kakor glina, in mežikal.

Najvišji poveljnik ga je ošorknil z razmišljenim, nesrečo oznanjajočim pogledom in je jezno zagodrnjal: «Torej?» ... Toda Jegor stoji tu še vedno kakor kamnita slika in kaže zobe! Da, če si ga pogledal od strani, se ti je celo zdelo, da se smeje.

Tedaj je izpregovoril najvišji poveljnik dve kratki besedi: «Obesite ga!» — potem pa je sunil svojega konja z ostrogama v vamp in odjezdil dalje, najprej spet korakoma, potem pa v ostrem diru. Ves štab mu je sledil; samo neki mlad adjutant se je obrnil v sedlu in ošinil Jegorja z bežnim pogledom.

Bilo je nemogoče prezreti povelje ... Jegorja so takoj zgrabili in odvedli.

Tedaj pa je Jegor popolnoma prenehal brzdati svoja čutila; samo dvakrat, trikrat je s težavo zaklical z udušujočim glasom: «O Bog! O Bog!» — in potem z zamolklim glasom: «Bog ve, da nisem bil jaz!»

Ko se je poslavljajal od mene, je bridko, bridko jokal. «Jegor! Jegor!» sem zaklical, «zakaj vendar nisi generalu prav nič odgovoril?»

«Bog ve, da nisem bil jaz», je ponavljal ta najpečiji revez in jokal. Gospodarica je bila na vso moč prestrašena. Tega preokreta pač ni pričakovala in zdaj je začela glasno tuliti. Vse po vrsti je prosila, naj Jegorju prizanesejo in bodo usmiljeni z njim, zagotavljala jih je, da se bosta piški kje že spet našli, in hotela je pokazati, kako je sploh z vso stvarjo ...

Razumljivo je, da to vse skupaj ni niti najmanj pomagalo. Kajti vidite, gospod moj, bila je tedaj vojna

Lepota Blejske okolice.

in red in disciplina! ... In gospodarica je tulila vedno glasneje in glasneje.

Jegor, ki ga je svečenik že spovedal in mu podelil zadnje sv. obhajilo, se je nato obrnil proti meni:

«Povejte ji vendar, gospod, naj si ne jemlje tega tako k srcu ... Jaz sem ji vendar že odpustil.»

In potem, ko je moj znanec ponovil te zadnje besede svojega sluga, je zašepetal kakor sam zase: «Jegoruška, moj ubogi, nedolžni tovariš!» — in solze so se mu ulile po nabreklih licih.

(Pr. Cv. K.)

L i t e r a r n i d r o b i ž

V slovaškem prevodu je izšla nedavno mladinska knjiga Ksaverja Meška «Volk spokornik».

Veliko nagrado Francoske akademije je dobil letos Francoz Henri Duvernois za roman «Mademoiselle de Bois Dauphin».

Pierre Benoit, pisatelj «Atlantide», je napisal nov roman «Fort-de-France», ki se odigrava na francoskem kolonialnem otoku Martiniqueu.

V Ljubljani in po drugih večjih mestih Jugoslavije je recitiral Ernst Toller, ki je zbudil s svojim nasto-

A. P. Čehov:

Ilja Sergejevič Peplov in njegova žena Kleopatra sta stala za vrati in napeto prisluškovala. Iz male sobe na drugi strani sta slišala ljubezensko izjavo med njuno hčerko Natašenko in učiteljem okrajne šole Ščupkinom.

«Nekaj bol!» je šepnil Peplov; tresel se je od nestrpnosti in si mel roke. «Pazi, Petrovna, čim začneta govoriti o čuvstvih, snemi takoj z zida podobo in pojdiva blagoslavljat! ... Ujameva ga ... Blagoslov s podobo je svet in nepreklicen ... Teda se ne izmaže, pa čeprav vloži tožbo.»

Izza vrat se je slišal tale pogovor:

«Pustite to navado!» je govoril Ščupkin, prižigajoč si cigareto. «Jaz vam sploh nisem pisal pisem!»

«No, seveda! Kakor da ne bi poznala vaše pisave!» se je smejala deklica s prisiljenim glasom in se neprestano pogledavala v ogledalo. «Takoj sem vedela. Kako ste čudni! Pisanje učite, sami pa pišete kakor kokoši! Kakō učite pisati, ko sami slabo pišete?»

pom veliko pozornosti na kongresu Penklubov v Dubrovniku, svoja dela z zelo lepim uspehom.

Slavnega nemškega režiserja Maxa Reinhardta, ki se je moral zaradi svojega židovskega rodu izseliti iz Nemčije, je oxfordska univerza izbrala za svojega častnega doktorja.

Dne 16. julija so zaprli Meštrovíčevó razstavo v Pragi. Obiskalo jo je ogromno število ljudi. Največji obisk je imela 19. junija, namreč 2700 ljudi.

Lažnivec

V XVII. stoletju je živel na Škotskem lord James Durham. O njem so sodobniki govorili, da je bil lažnivec, da nikoli takega. Znal je pretiravati, da so se mu vsi čudili.

Lord Durham je imel slugo, ki je služil pri njem že dvajset let. Ime mu je bilo John. In John je nekega dne stopil h gospodarju in mu rekel:

«Gospod, službo vam odpovedujem.»

«Kaj, zapustiti me hočeš?» se je začudil lord. «Ali nisem bil zmeraj dober s teboj? Še celo plačo sem ti pred kratkim povišal! Zakaj ti potem pri meni ni všeč?»

«Saj sem zadovoljen, gospod!» je odvrnil sluga, «samo to me jezi, da služim gospodarju, ki se zmeraj hvali in poveljuje.»

«Sto vragov, John, zdaj vidim, da se bom moral popboljšati. Veš kaj — ostani pri meni! Kadar bom začel pretiravati, me dregni v hrbet, tako da drugi ne bodo videli. Mislim, da bo to najbolje.»

John je bil zadovoljen.

Čez nekaj dni je imel lord goste pri večerji. Pogovor je kmalu prišel na polje, ki je že od nekdaj za lažnivece nevarno — na lov in lovske doživljaje.

Lord je začel pripovedovati:

«Nedavno sem videl lisico, ki je imela štirideset metrov dolg rep.»

Takoj je začutil močan sunek v rebra.

«Oh, ne», se je lord popravil. «Ne štirideset, zmotil sem se. Dvajset, sem hotel reči.»

Spet je začutil sunek v rebra.

«Ne, gospodje, motim se. Rep je bil dolg samo deset metrov.»

Ko je dobil nov sunek, je lord vstal in se obrnil k Johnu:

«Torej, srečal sem lisico brez repa ...»

S m o l a

«Hm ... To nič ne pomeni. Pri pisanju ni glavno pisava, glavno je, da se učenci ne izpozabijo. Tega udariš z ravnilom po glavi, onega daš klečat. Pusto opravilo! Nekrasov je bil pisatelj, a če prav pogledamo, kako je pisal. V zbranih spisih je pokazan njegov rokopis.»

«To je bil Nekrasov, a to ste vi ... (vzdihne). Pisatelj bi z veseljem vzela. Ta bi mi neprestano na pamet pisal stih!»

«Stihe vam tudi jaz lahko napišem, če želite.»

«O čem lahko vi pišete?»

«O ljubezni ... o čuvstvih ... o vaših očeh ... Prečitajte, pa boste omamljeni ... Solze se vam ulijo! A če vam napišem poetične verze, ali mi daste poljubiti ročico?»

«Prava reč! ... Takoj jo lahko poljubite!»

Ščupkin je skočil pokonci, izbulil oči in se sklonil nad roko, dišečo po jajčnem milu.

«Snemi podobo,» je velel Peplov, dregnivši z laktom svojo ženo. «Pojdiva! Hitro!»

Niti sekundo se obotavljajoč, je Peplov odprl vrata. «Otroka...» je izpregovoril, dvigajoč roke in mežikajoč s solznimi očmi. «Gospod vaju blagoslavlja, otroka moja... Živita, plodita se, množita se...»

«Tudi jaz... tudi jaz vaju blagoslavljam...» je izpregovorila mati, plačoč od veselja. «Bodita srečna, draga moja! O, edino nado mi jemljete!» se je obrnila k Ščupkinu. «Ljubite mojo hčerko, pazite nanjo!»

Ščupkin je odprl usta od presenečenja. Napad staršev je bil tako nenaden in drzen, da ni mogel izpregovoriti niti besedice.

«Ujeli so me!» je pomislil, mroč od strahu. «Ostane ti zdaj samo še sklonil glavo, kakor bi bil hotel reči: «Vzemite, premagan sem!»

In pokorno je sklonil glavo, kakor bi bil hotel reči: «Vzemite, premagan sem!»

Jegor Jegorov:

P o k o r a

«Očka,» je dejal Peter Ivanovič popu, «prihajam k tebi in...»

Pop si je obrisal roke, ki so bile od prsti umazane. Ni bil namreč v cerkvi, ampak na vrtu, kjer je prekopaval veliko gredo. Nasaditi je mislil krompir. Po čudno mili zimi je skopnel sneg že sredi februarja, zemlja pa je bila še zmeraj vsa mokra, da, pravo močvirje.

Peter je obstal sredi stavka.

«Da si prišel, vidim,» je odvrnil pop. «Kaj pa je?» Njegove drobne oči so se lesketale in pomežikovale sredi mongolskega obraza. Rdeča brada je bila gosta kakor preja in je kar skrivala ušesa. Precej nejevoljno je pogledal svojega farana. Jezilo ga je, da ga je zmotil sredi dela. Toda Peter je bil pobožen možak. Redno je hodil k maši in vseh štirideset postnih dni se je vzdrževal mesa. Brati sicer ni znal, toda ves katekizem in vse molitve se je izučil naizust. Z eno besedo: dober kristjan. In pop je ponovil z malce milejšim glasom:

«Torej povej, po kaj si prišel?»

«Očka, rad bi se... rad bi se spovedal... In sicer takoj. Včeraj sem grešil in vest mi ne da miru.»

«Spovedal bi se rad? Seveda, to je nekaj drugega! Toda poslušam te lahko samo v cerkvi. Kakor pa vidiš, sem sredi dela. Ali se ne bi mogel kdaj drugič oglasiti?»

«Ne, ne, očka! Ne morem več nositi greha v srcu!»

«No, ker si ti! Počakaj malo!»

Pop si je hitro umil roke v malem koritu in si z glavnikom poravnal razkuštrano brado. Bil je oblečen kakor kmet, da bi bil videti bolj duhovniški, si je vrgel čez ramo samo kratek suknjič. V cerkvi si je nataknil vijoličasto štolu. Spustil je Petra v zakristijo. Potem je sedel v spovednico. Peter, ki je bil oblečen v ovčji kožuh, pa je pokleknil na mrzla tla in zamrmral kratko molitevco.

«No, hitro opravi,» je dejal pop. «Domov moram. Drugače bo spet žena sitna...»

Toda Peter se ni mogel odločiti.

«Tak govori vendar! — Čakaj, da ti pomorem. Ali si koga spravil na drugi svet? To se kaj rado zgodi, če je človek pijan. V pijanosti se začnete pretepati, pa kdo malo preveč zamahne.»

«Ne, nikogar nisem ubil...»

«Ne? Torej si kradel? Voznik si, in pri tem pride časih priložnost. Recimo, da zaspi v tvojem vozu pijan dedec. Pobereš mu rublje iz žepa... in še mošnjiček zraven. Naj misli pijanec, da je vse skupaj izgubil! Če te ne vidi, te ne more obdolžiti! Kajne?»

«Bla — blagoslavljam...» je nadaljeval oče in tudi zajokal. «Natašenka, hčerka moja... stopi poleg nje-ga... Petrovna, daj podobo...»

Tedaj pa je oče nenadoma nehal jokati in obraz se mu je od jeze skremžil.

«Nerodal!» je srdito rekel ženi. «Tvoja glava je ne-umna! Mar je to sveta podoba?»

«Oh, vsi svetniki!»

Kaj se je zgodilo? Učitelj pisanja je boječe dvignil oči in videl, da je rešen: mati je bila v naglici snela s stene namesto svete podobe portret pisatelja La-žečnikova. Očka Peplov in njegova žena Kleopatra Petrovna sta s portretom v rokah stala tu v veliki zadregi, ne vedoč, kaj naj storita, kaj naj govorita. Učitelj pisanja se je okoristil s to zmedo in ubežal.

(Prevel I. T.)

«Nisem kradel, očka. Res ne.»

«Kaj je bilo potem? Ali si se pregrešil nad šesto božjo zapovedjo.»

«Nad šesto božjo zapovedjo?»

«Ali si bil prasič? ... Kajne, bratec, kajne? Saj še nisi oženjen, Peter. S tridesetim letom, pa še nimaš žene! Meso je slabo, in v tvojih letih ima človek do-stikrat priložnost...»

«Da, očka, to je, da... pa vendar ni!»

«Kako? Je, pa vendar ni? Kako naj to razumem? Ali je bilo ali ne?»

«Očka, poslušaj me! Takole je bilo. Z vozom sem se vračal iz tvornice, kamor sem peljal sladkorno repo. Za Osipa Nikolajeviča, veš, očka...»

«Že dobro, že dobro! K stvari, bratec! Mudi se mi!»

Med potjo sem srečal Marijo Pavlovno...»

Pop je cmoknil.

«Marijo Pavlovno... hm, hm... zdaj te razumem. Marija Pavlovna je vdova. Hudiča ima v telesu! Prav za prav imajo vse ženske hudiča v telesu! Ne boje se Boga, ne samega rogatega, kadar jih prime. Marijo pa poznam. Zmeraj jo prime, in zato, he, ti prasič nemarni, he, he...»

«Srečal sem jo ob gozdu in temno je že bilo,» je Peter nadaljeval. «Na cesti pa je bilo toliko blata in snega, da se je voz vdiral do osi, čeprav je bil prazen. Pa je rekla ta Marija, nebo naj jo prekolne (ne, ne smem tako reči — ljudem ne smemo nikoli hudega reči) — pa je rekla ta Marija: „A, ti si Peter Ivanovič! Saj me boš pustil, da bom sedla k tebi, Peter Iva-novič. Dobro kristjanke vendar ne boš pustil, da bi morala prehoditi dvanaest vrst peš, zlasti pa še v takem svinjskem vremenu.“ Očka, kaj bi bil ti storil na moji stopnji? Seveda sem jo pustil, da je zlezla na voz. Hladno je bilo. Moj ovčji kožuh je širok, dovolj širok za dva. Zato sem jo zavil vanj. In ona... ona je lepa ženska...»

«No, in potem? Le pripoveduj!» je dejal pop. «Saj si mislil o njej govoriti?»

«Potem se je stisnila k meni. In kako, rečem ti! Topla je bila, očka, vroča kakor vrel samovar. Ni mi je bilo treba najprej greti... ne, ne, še meni je postalo vroče od njene vročine. In vonj njenega telesa je pri-hajal skozi ovčji kožuh do mojega nosu. Močan vonj, prav tako močan, kakor je ona, pa tudi tako lep, kakor je ona... Prijel sem jo okoli pasu, da se ne bi zaradi voza preveč pretresla, ona pa je prišla mene. Njene oči so se mi zaiskrile. Potem me je spustila in segla z roko še dalje...»

«Dalje, dalje,» je silil pop nestrpno. «In potem si ti, vražji sin, storil greh?»

«Ne, očka. Toda zmeden sem bil, saj me razumeš... Za smrekovim gozdom je odprto polje in veter huje zavija. Tudi snega je tam še za ped na debelo. Nisem pazil, pa sem zašel s poti! Jaz, stari voznik. Temno je bilo kakor v hudičevi zadnjici in niti ene zvezde ni bilo na nebu. Rekel sem Mariji: 'Mir mi daj, drugače bova še bolj zašla.' 'No,' je odvrnila, 'prava reč! Saj lahko tudi na vozu prenočiva!' 'Molči, vrana,' sem jo zavrnil. Za voznika je namreč sramota, če zaide na poti, ki jo pozna od aršina do aršina. Potem je nekaj zamrmrala in mi dala mir. Zdajci pa sem zagledal drobno lučko in pognal konja proti njej. Bila je gostilna pri Daridovu, pri tistem židu, ki prodaja vodko...»

«Že vem, že vem, in potem?»

«Skočila sva z voza. Izba je bila prazna, nikjer ni bilo človeka. Daridov nama je prinesel maslenega kruha, krompirja, slaničkov in vrelega čaja. Kadar naju je pogledal, se je zarežal. Tudi Marija se je režala. Njena lica so bila bolj rdeča od jabolk in njen vonj še slajši od jabolčnega. Sedla je zraven mene na klop, veš, tik zraven mene, da se je stiskala k mojim nogam... Daridov je šel ven, bogve kam, in naju je pustil sama...»

«Dobro, dobro. In potem se je zgodilo!»

«Kaj pa?» je vprašal Peter neumno. «Pila sva in jedla. Potem sem poklical Daridova, ki se je še zmeraj

režal, in plačal. Mariji pa sem rekel: 'Pojdiva sedaj! Čas je, da se že odpeljeva. Nič več se ne bom motil v poti.' Zdi se mi, da je rekla, da sem tepec...»

«Ali je to vse?»

«Seveda, očka, vse je.»

«In res nisi grešil?»

«Ne, prav res ne.»

«Kako si pa potem grešil? V mislih?»

«Da, v mislih. In pomisli, očka. Že od včeraj grešim neprestano v mislih. Vso noč, pa tudi davi.»

«Velik, grd grešnik si. Zato boš moral zjutraj in zvečer moliti po deset molitev namestu ene.»

«Da, bom.»

«In dva rublja boš dal za Ireneja (saj veš, za svetega meniha, ki ni strohnel). Pa dva rublja za siromake... ne, tri rublje za grob in enega za siromake!»

«Da, da.»

«In štiri tedne se boš postil ob kruhu in vodi.»

«Da, štiri tedne se bom postil.»

«In med postom boš tudi pojedel med kruhom otep sena.»

«O, očka, to pa ne gre.»

«Kako, da ne gre.»

«Molitve, rublji, post... naj že bo! Nič se ne bom upiral... Toda otep sena? Saj nisem konj!»

«Ne, konj nisi,» je odločil pop. «Pač pa, osell!»

(Prevel B. R.)

Kaj mora vedeti mlad moški pred zakonom

Predgovor.

O tem, kaj mora vedeti dekle pred zakonom, piše cela vrsta knjig. Za mladega moškega pa se nihče ne zmeni. Mlad moški pade v zakon kakor otrok po stopnicah v klet, in nikjer ni svarila, ki bi ga opozorilo: «Pazi, stopnice!» Mislimo pa, da to ni prav. Zakaj moški ne bi smel nič vedeti o zakonu? Zato smo napisali ta članek. Saj bi lahko nastala debela knjiga, da bi jo komaj prenašali. Pa naj bo samo to dovolj. Druge strani, slabe in dobre, zlasti slabe, bo moški že še spoznal ob svojem času. Zato bomo kratki. Tako kratki kakor so dandanes srečni zakoni. Zato pravijo, da je zakon kakor feljton. Pa ne bo držalo. Feljtoni se skoraj vselej srečno končajo.

O zakonu sploh.

Zakon, dragi mladenič, je stanje, ko moraš z zaščitkom, ki je komaj za enega dovolj, skrbeti za dva. Začne se tisti dan, ko moraš namestu enega listka za električno cestno železnico, kupiti dva, ko moraš v restavrantu, v vlaku, v kavarni plačati vse dvojno in zahtevati v hotelu sobo z dvema posteljama namestu z eno. Izkratka — razmnoževalni postopek usode. Vsak izdatek se podvoji. Od dne poroke dalje ni več v tvojem življenju enojno, ampak dvojno.

To množenje z dvema, imenovano tudi zakon, je vzlic vsemu zelo srečno stanje, ker temelji na vzvišeni domišljiji, da moški ne more prenašati življenja brez ženske, ki ga mimogrede spravi ob pol dohodkov. Za zakon je potrebna tudi prekornostna priprava, ki jo imenujemo z zelo meglenim izrazom «ljubezen». V resnici ni ljubezen nič drugega kakor zelo resna vaja za zakon. Ker nimaš, dragi mladenič, v stanju ljubezni nobenega teka, nobenega veselja nad zabavami in prav nobenega smisla za lepo oblačenje, nastane v tebi krivo prepričanje, da boš lahko poslej

vse svoje življenje ostal brez vsega. Le tako si moreš ustvariti razpoloženje za zakon, kjer se potem spet pojavi tek, potreba po zabavah in obleki, ki pa je ne moreš utešiti. Nekateri učenjaki trdijo, da je ljubezen bolezen. Če je to res, smatramo zakon lahko za njeno posledico. Bolezni so navadno hude, posledice pa kronične. V tem se tudi ljubezen razlikuje od zakona. Ljubezen v nekaterih okoliščinah lahko radikalno odpravimo, v zakonu pa hiramo vse življenje.

Kaj je treba vedeti o ženski.

Najbolje je, če ne vemo nič. Toda to spoznanje je primerno šele za tista leta, ko ne vemo z njo kaj početi. V mladih letih, ko nam je koristna, si tako dolgo zaradi nje razbijamo glavo, da si jo razbijemo. Mislimo, da je sfiga, uganka, nerazumljiva prirodna sila, ki se ji upiramo, pa se je vendar ne moremo ubraniti. Gledamo jo z očmi mesečnika, ki ve, da je v postelji prijetnejše, pa mora vendar hoditi po strehah, ker privleče podzavest duše k nevarnosti in pustolovščinam. Ženske ne vidimo nikdar takšne, kakršna je v resnici, ampak takšno, kakršno hočemo videti. Dobra mati priroda jim je dala čudovit dar, da hodijo skozi življenje zavite v tenčici tajinstvenosti. Tako se dogaja, da si vsak zaljubljenec ustvari ženo po svoji domišljiji in da prav za prav nihče ni oženjen z ženo, ki jo je vzel. Nesrečni zakoni so samo tam, kjer nima moč dovolj domišljije, da bi za zmeraj ohranil idealno podobo svoje žene. In prav zato, ker so danes tako slabi časi za domišljijo, je tako malo srečnih zakonov. Nemški pesnik Schiller je malo preveč črno gledal, ko je rekel, da izgine čas ljubezni že takrat, ko sname ženin nevesti mirtov venec z glave. Menda bo takrat konec ljubezni, ko izgine tenčica tajinstvenosti. Srečno oženjen more biti samo tisti mož, ki si je svojo ženo sam v mislih ustvaril. S takimi, kakršne bi šteli

— kako bi rekli — med konfekcijo, v trgovini izdelano blago, ne bo nihče srečen.

Kakšno ženo naj si izberem.

To vprašanje smo postavili, čeprav smo docela prepričani, da ne moremo nanje odgovoriti. Mlad moški, ki nepričakovano oboli na ljubezni, se ne bi ukvarjal s filozofskimi vprašanji, kakšno ženo naj si izbere, da bo zadovoljen. Naposled so vse ženske za ženitev, kakor so skoraj vsi zemeljski sadeži za želodec. Žensk si ne izbiramo po jedilnem listu, ampak po nenadnem apetitu. Morda bo kdo ugovarjal, da tudi v prirodi ni vse užitno, da so — na primer — tudi strupene jagode in gobe, ki se izdajajo že po videzu in svare izkušnega človeka pred nevarnostjo. Res je. Mlad moški, ki se hoče oženiti, je pa zmeraj tako izstradan, da plane po vsem, kar mu pride pod roke, ne pa zbiralec, ki vse skrbno izbere. In zunanjih razločevalnih znakov med užitnimi in neužitnimi ženskami žal tudi ni. Sicer pa je odvisno uživanje ženske brez škodljivih posledic od človekovega notranjega ustroja. Glavno je, da ima človek dober želodec, ki dosti prenese. Zato je treba kakršnokoli žensko vzeti za ženo. Saj je glavno to, kako jih vidimo, ne pa, kakšne so v resnici. Ljubezen pride, kakor vsa mlada bitja, slepa na svet. In ker ni nič v prirodi nezmislno, smo lahko trdno prepričani, da je Bog vedel, kaj je delal. Pozneje se pa

človek tako vsega navadi. In česar se ne more navaditi, dela — iz navade.

O sreči v zakonu.

Ljubi mladenič, nikar si ne misli, da je sreča v zakonu kakor sreča v igri! Prav to prepričanje je vzrok vsem razočaranjem. Zakonca mislita, da bosta zmeraj samo dobivala kakor v srečni igri. Nasprotnika v igri in nasprotnika v zakonu — to sta dva različna pojma. Nasprotnika v igri hočeš premagati, v zakonu pa nočeš, da bi te nasprotnik premagal. Z nasprotnikom v igri meriš moči, pred nasprotnikom v zakonu pa se moraš skrivati. Po srečni igri si za nekaj denarja, za določen znesek bogatejši. Vprašaj srečne zakonce, ali so postali po «igri v zakonu» kdaj bogatejši. V zakonu dobiš to, kar izgubiš. In izgubiš prav toliko, kolikor si misliš, da si dobil. Zato vedi, da bo zakon le tedaj res srečen, če ne boš iskal sreče tako krčevito in vztrajno kakor izgubljen bankovec! Največja sreča na zemlji in v zakonu je to, da človek ni nesrečen. Zato ne zahtevaj od žene, da te bo morala delati srečnega neprestano, kakor gramofonska plošča, ki se sama ne ustavi. Kaj boš od tega imel?

Najsrečnejši zakoni so tisti, kjer nimajo žene nobenega drugega dela, kakor da može — osrečujejo.

Če želite temeljitega pouka o zakonu, potem pišite naši upravi po knjigo Bernarrja Macfaddna «Mož in zakon», ki jo dobite za Din 30.—

Kako bomo prišli na Mars

Že dolgo se ukvarjajo resni znanstveniki z mislijo, kako bi uporabili princip rakete za polet v stratosfero, kjer bi raziskali še vse neznane prirodne tajnosti. Taka raketa bi bil tudi prvi začetek za potovanje po vsemirju. Če bi jo napravili in dobro tehnično izpopolnili, bi se kmalu uresničila stara želja znanstvenikov in neznantstvenikov — polet na Mars.

V javnosti je zadnje čase zanimanje za raketne polete potihnilo, toda tehniki se še zmeraj z vso vnemo ukvarjajo s takimi mislimi. Inženjerja Maas in Dronet sta po dolgoletnem preizkušanju sestavila mehanizem, s pomočjo katerega bi bilo mogoče poslati raketo v stratosfero. Sama raketa bi morala biti narejena iz duraluminija, ki bi vzdržal pot po brezračnem prostoru. Predvsem pa je odprto vprašanje mehanizma, ki bi raketo pognal. Na videz je zelo preprost, v resnici pa zelo kompliciran. Obstajal bi namreč iz kolesa s premerom 150 metrov. Na to kolo bi pritrdili raketo. Kolo bi gnala elektrika. Izprva bi se vrtelo zelo počasi, potem pa čedalje hitreje, dokler bi ne doseglo 40 obratov v sekundi. Tedaj bi popustile kljuke, ki bi dotlej držale raketo, da bi zletela v stratosfero.

Pariški inženjer Graffigny je ta načrt popravil. Tudi on se je odločil za ogromno kolo, toda ne bo se vrtelo, ampak stalo pri miru. Le po notranji strani kolesa bi morali biti razporejeni posebni tiri v obliki obro-

čev. Notranjost kolesa bi morala biti brezračna. Na tir bi položili raketo, ki bi se začela s pomočjo elektrike premikati. Ko bi dosegla hitrost 40 obratov v sekundi, bi se kolo samo od sebe odprlo in raketa bi zletela s hitrostjo 12 kilometrov v stratosfero.

Raketa bi stala 3 milijone francoskih frankov, pogonsko kolo pa 8 milijonov. Načrt je izvedljiv, vsaj teoretično, praktično pa že zato ne, ker bi se raketa najbrže razbila na drobne kosce, ko bi priletela nazaj na zemljo. Inženjer Graffigny je hotel rešiti tudi to vprašanje. Sestavil je posebno padalo, ki bi se odprlo v trenutku, ko bi padla hitrost rakete na nič, to je, ko bi raketa dosegla svojo najvišjo točko in bi se potem začela počasi spuščati.

Taka raketa bi prišla le v stratosfero. Američani pa so hoteli teoretično rešiti tudi problem rakete, ki bi prišla na Mars. Da bi dosegla zadostno hitrost, bi bilo treba napraviti kolo s premerom 4 kilometrov in doseči hitrost 180 obratov na sekundo. Toda na zemlji ni snovi, ki bi vzdržala takšno peklenko hitrost. Zato se dá potovanje na Mars teoretično sicer rešiti, praktično se pa ne dá izvesti — vsaj z dosedanjimi sredstvi moderne tehnike ne.

*

Drugi znanstveniki se resno bavijo z vprašanjem, ali ima Mars razumne prebivalce. Velika optična tvornica Brata Chance v Birminghamu je dala na razpolago potrebno sredstva, ker je bila prepričana, da ji bo to dobro služilo za reklamo, čeprav se poizkusi ponesrečijo. Znanstveniki bodo zgradili na vrhu gore Jungfrau v Švici svetilnik, ki bo pošiljal Marsovcem svetlobne znake. Birminghamska tvornica bo v kratkem poslala v Švico tri velikanske leče, kakršne uporabljajo pri najmočnejših morskih svetilnikih. Ta na poseben način zgrajeni svetilnik bo dajal svetlobo 15 milijard sveč. Njegovi žarki bodo po računih graditeljev zmagali razdaljo 54 milijonov kilometrov od zemlje do Marsa in jih bodo na «rdeči zvezdi» dobro videli. Svetilnik bo oddajal znake Morsejeve abecede.

Zgradbo vodi Harry Price, tajnik nacionalnega laboratorija za fizična raziskovanja v Londonu. Znake misli oddajati že proti koncu aprila ali pa v maju, ko zbere znesek 2 milijonov frankov, ki ga potrebuje za svoje poizkuse.

Praktični Edison.

Edison je imel na Floridi v Fortu Myersu posestvo, kjer je zbral vse električne in hidravlične priprave, ki lajšajo človeku življenje. Nekoč je kazal svoj dom družbi prijateljev in občudovalcev, ki niso mogli prehvaliti njegove iznajdljivosti.

Pri vходу na vrt pa jim je zastavil pot vrteč se križ, ki se je zelo težko obračal. Komaj so ga premikali, toda nihče ni rekel besede, razen neke gospodične, ki je dejala mojstru: «Pri vas, mister Edison, je vse popolno, razen tega strašnega križa. Morali bi ga odstraniti ali pa popraviti.»

«O, ne,» je dejal stari Edison in se od srca nasmejal, «nalašč sem ga napravil tako. Če ga kdo obrne, dvigne petnajst litrov vode v rezervoar za namakanje vrta. Ali se nisem dobro domislil?»

Tehnika in zdravstvo.

Kanada se lahko ponaša, da je prva na svetu uvedla redne «leteče bolnišnice». V severnih delih države so po nekaterih mestih pripravljena letala, ki lahko vsak trenutek odlete kamorkoli. Preurejena so v majhne bolnišnice z zdravniki in bolničarji.

Temperatura 20.000 stopinj Celzija.

Iz New Yorka poročajo, da se jim je posrečilo doseči bajno temperaturo 20.000° C. Dobili so jo z ogromnimi električnimi energijami, ki so jih spuščali v tenko žico. Žica se je v trenutku izpremenila v paro in pri tem je za kratek čas nastala tako visoka temperatura. Eksperiment je velikega praktičnega pomena, ker so z njim ugotovili, kako se izpreminjajo razne snovi v taki vročini. S tem bodo tudi lahko sklepali, kako je na površju zvezd, ki so sorazmerno še mlade. Milijonskih temperatur, ki so v jedrih zvezd, pa najbrže ne bodo mogli nikdar doseči.

Nebesna znamenja ob potresih.

Japonski učenjak K. Musya je pred štirimi večjimi potresi na Japonskem opazoval na nebu posebna svet-

lobna znamenja. Pozoren je postal na ta pojav, ko je čul, da so nekaj takega videli pred strašnim potresom 26. novembra 1930. Zbral je vse take vesti. Pred hudim potresom 2. novembra 1931. je ta znamenja sam opazil. Takrat je videlo razen njega še 355 ljudi neke svetlobne pramene, ki so švigali čez nebo; podobni so bili žarkom sinjkastega žarometa, ki padajo z viška proti obzorju. Največ teh pramenov je izginilo v smeri središča potresnega ozemlja. Stara japonska vera, da svari «nebo» ljudi pred hudimi potresi, je najbrže plod tega odkritja, ki je bilo morda že pred tisočletji znano, pa so ga potem pozabili.

Musya trdi, da so se ta znamenja brez dvoma res pokazala, ne more jih pa razložiti. Morda so električni tokovi v zgornjih zračnih plasteh, ki so spremljevalci ali pa oznanjevalci potresov in zbujaajo polarnemu soju podobne reflekse.

Gibraltarski predor.

Že dalje časa nameravajo Španci zgraditi pod morskim dnem v Gibraltarski ožini predor, ki jih bo vezal z njih kolonijo Marokom. Kakor kaže, se bo ta načrt kmalu uresničil.

Španski topniški polkovnik Pedro Jevenois, ki je izdelal najboljše načrte za ta predor, predlaga, da bi ga zgradili 600 metrov pod morsko gladino. Največja globina bi bila celo 710 metrov. Predor bi bil dolg 35 kilometrov in od tega bi bilo le 16 kilometrov pod morjem. Tvorili bi ga dve krožni galeriji, vsaka za eno smer. Široki bi bili po 7 metrov. Druga od druge bi bili oddaljeni 20 metrov. Če bi se torej ena podrla, bi druga ne bila poškodovana.

Stroške so preračunali na 300 milijonov zlatih peset (po 10,5 dinarja). Zbral se je že konzorcij španskih bank in španske železniške družbe, kjer je močno angažiran tudi francoski kapital.

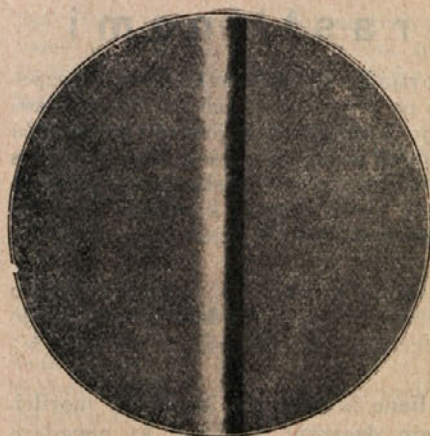
Nov element.

Pariški kemik Urbain je sporočil Akademiji znanosti, da so dobili v laboratoriju madame Curie, ki je s svojim možem odkrila radij, nov element, katerega atomska teža leži med samarijem in neodimom. Element je zelo redek in ga bodo lahko pridobivali le v neznatnih količinah. Posebnost novega elementa je radioaktivnost, razen tega pa izžareva tudi beta-žarke.

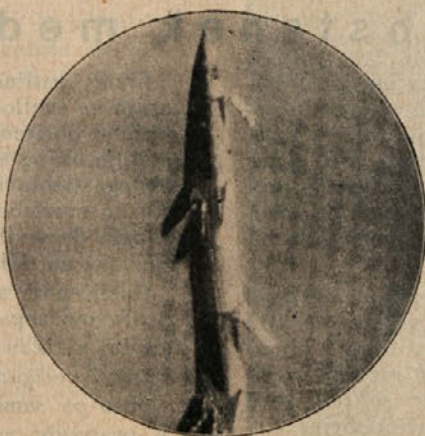
Priroda je večji mojster kakor človek

Ljudje so taka bitja, da se radi čudimo in navdušujemo. Če gledamo prav natanko izdelan instrument, kar ne moremo razumeti, kako je mogel človek ustvariti kaj tako natančnega, preciznega in občutljivega. In vendar imajo te stvarce časih velik pomen v življenju, večji kakor razni tehnični orjaki, ob katerih se čutimo majhne kakor muhe. Takšne vtiske imamo, če pogledamo majhno uro — igračko, ki ni večja od novca za petdeset par, in opazujemo, kako je izdelana. Vse je tako majhno in človeka zato kar navduši. Kolesca so široka komaj po tri milimetre in kaj naj rečemo šele o oseh teh kolesc, ali pa o vijakih, ki drže ta strojček skupaj! Toda to še dolgo ni najmanjši, najdrobnejši izdelek človeške roke. Vzemite na primer konico igle za dajanje injekcij. Človeku se zdi neverjetno, ko pomisli, da je ta drobna igla, ki jo komaj vidimo, v notranjosti še votla. Ali pa če gledate razne mehanske instrumente, svedre, žagice in še marsikaj podobnega, kar je človek ustvaril.

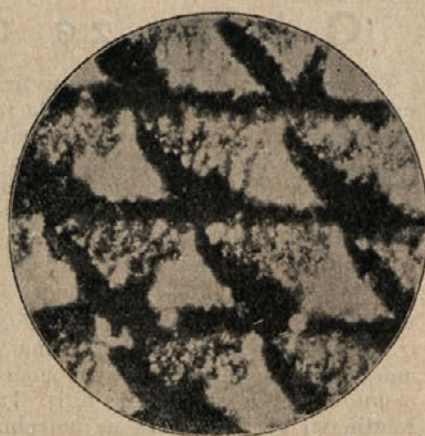
Toda če primerjate te mojstrovine človeških rok z mojstrovini prirode, boste kmalu uvideli, da je priroda nekaj docela drugega, drugačen mojster, tako velik, da ga nikoli ne bomo dosegli. Znala je napraviti ogromne gore, orjaška drevesa, neizmerne planete, solnce in naposled še človeka, toda obenem je ustvarila tudi vse najmanjše in najfinejše, kar je na svetu in česar si človek še misliti ne more. Če primerjamo na primer injekcijsko iglo z bodico kakšne neznatne žuželke, bomo pošteno presenečeni, ko bomo videli, kakšna ogromna razlika je med njima. Takšnih drobnih in finih detajlov je v prirodi brez števila. Temu članku dodajamo nekaj slik, ki vam bodo najbolj omogočile primerjavo med tem, kar je ustvaril človek, in tem, kar je ustvarila priroda. Te slike so povečane 50- do 100krat; lahko si mislite, kakšne so vse fineše šele v prirodnih velikostih. To je samo nekaj primerov prirodnih moči, toda če upoštevamo, da jih je v resnici na milijone, bomo najbolj videli, kako resničen je naslov tega članka, da je človek slabši mojster kakor priroda, ki dela čudeže.

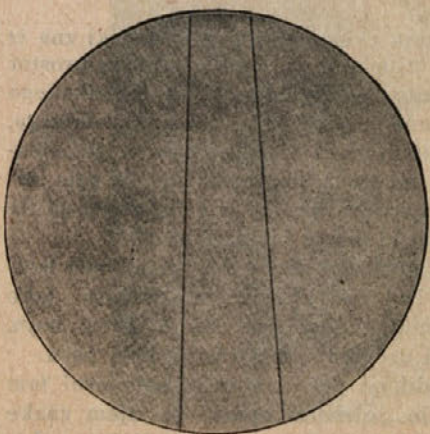
Vlakno v električni žarnici je eno najfinejših vlaken, kar jih je doslej ustvarila človeška roka...

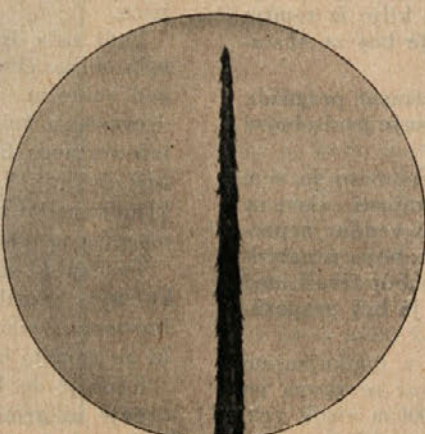
Najfinejša koničasta igla za odstranjevanje živcev iz zob. Konice te igle ne moremo videti s prostim očesom...

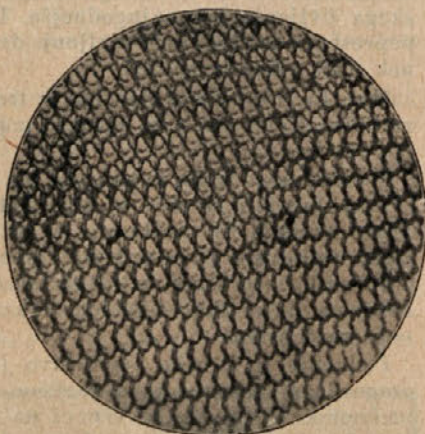
Ko gledamo to sliko, ne bomo uganili, kaj nam kaže. Vendar pa je delo človeške roke, stokrat povečan košček najfinejše pile, ki jo je doslej človek napravil...

... toda vlakna pajkove mreže so neizmerno tanjša in finejša, nežnejša. Vendar pa pajek po njih hodi in lovi svoje nič hudega sluteče žrtve...

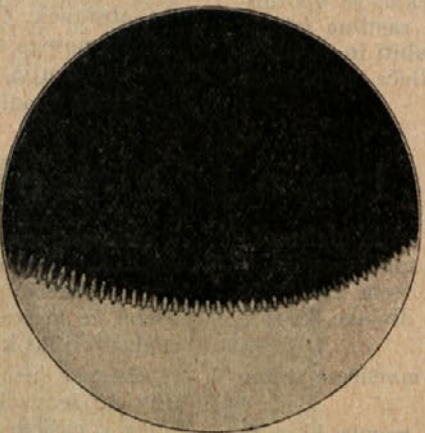
Tudi ta slika se vam zdi podobna koničasti igli, seveda dosti finejši, kakor smo jo videli na drugi sliki. V resnici pa je samo kaktusova bodica...

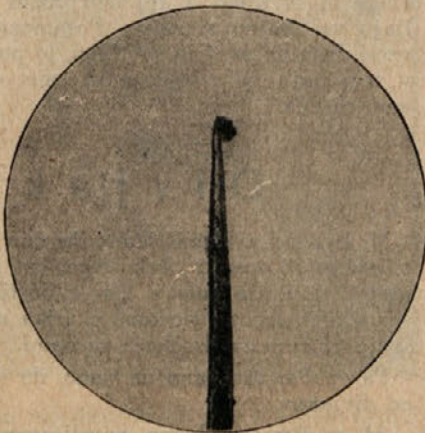
Tudi tu bi bilo treba precej časa, preden bi uganili, kaj nam kaže slika. Tudi to je nekakšna pila — polžev jezik...

To je najfinejša in najtanjša žaga, ki jo je mogel človek doslej izdelati...

Ta slika nas spominja na nekakšno okroglo žago, le da je neizmerno finejša od najfinejše, ki jo je človek napravil. V resnici pa so to zobje pijavke, ki z njimi pregrize kožo in se vsesa v kri...

Tu se vam bo zdelo, da vidite nekakšno fino kvačko za ženska ročna dela. Toda ko boste zvedeli, da je to povečana bodica navadne koprive, boste tudi uvideli, koliko natančnejša je priroda kakor njen izdelek — človek. Učenec ne bo nikoli prekosil učitelja!

O boju za obstanek med rastlinami

Zdi se, da je osnovni zakon življenja boj za obstanek. To utegne biti tudi vzrok, da to besedo tako pogosto rabimo. Ko pa govorimo o boju za obstanek, mislimo navadno na tisti boj, ki ga bijejo med seboj živali, ki si strežejo po življenju, da se morejo preživiti. Nadalje mislimo pri tej besedi tudi na medsebojni boj v človeški družbi. Pozabljamo pa, da bijejo boj za obstanek tudi rastline.

Zemlja je veliko premajhna, da bi mogla preživiti velikansko množino rastlin, ki začno vsako leto kliti iz semen, ki padejo na tla. Večina započetih življenj mora zopet poginiti, da ustvari možnost razvoja majhnemu odstotku srečnejših bitij. Tako se tudi med rastlinami vname boj za najpotrebnejše dobrine življenja: vodo, prostor in svetlobo.

Kjerkoli živi rastlinstvo, se bije ta boj. Na polju, travniku in v gojenem gozdu, kjer posega v spor med rastlinami človek, ta boj seveda ni tako očiten. Najkrutejša je ta borba v tropičnem pragozdu, kjer so tla ob močni svetlobi in dovoljni vlagi za razvoj rastlinskega življenja kar najugodnejša. Tu klije iz zemlje neprestano toliko novih življenj, da je boj za obstanek med njimi neizbežen.

Mož, ki je preživel dve leti v tropičnem pragozdu na otoku Celebesu, nam nazorno popisuje medsebojni boj rastlin:

Spoznal sem tropični pragozd na Celebesu in sem skoraj dve leti živel v njegovi notranjosti. Dasi se nisem zanimal za rastlinstvo, so se mi vendar neprestano vsiljevale podobe življenjskega boja pragozdnih rastlin med seboj in zdi se mi, da boj živali med seboj ni nikjer tako očividni, kakor je boj pragozdnega rastlinstva.

Podnebje in z njim rastlinstvo je v tamkajšnjem pragozdnem gorovju jako različno, kar se ravna po nadmorski višini. Če se vzpneš na 3000 m visok vrh, moraš zaporedoma preko štirih prav različnih pasov rastlinstva; iz pasa, kjer komaj dihaš v vlažni vročini 50 stopinj, se dvigneš v pas, kjer ponoči zmrzuje.

Le najnižje pokrajine do nadmorske višine 600 m imajo značaj pravega tropičnega pragozda. Bohotno rastlinje pa bije tu neprestano med seboj boj za tla, vlago in svetlobo. V tej neizprosni tekmi se uporabljajo vsa bojna sredstva. Posamezna rastlina izkuša vzeti drugim živež in svetlobo, jo pohabiti in zadušiti; v tem boju na življenje in smrt odloča le pravica močnejšega.

Liane, rastline ovijalke najrazličnejših vrst, se vzpenjajo na svetlobo po drugih rastlinah in drevesih, katerih se oprijemajo. V morilnem objemu se kakor kača ovijejo okrog svoje žrtve in jo stisnejo, da izstopi les ovitega debla med ovoji drzne naskakovalke. Njena pot do svetlobe gre preko trupel: ko dospe liana po drugih drevesih na svetlobo, leži njena prva žrtev že zdavnaj na tleh.

Različen in mnogolik je rod lian. Nekatere ovijejo deblo močnega drevesa, da je videti, kakor da je gozdni velikan zvezan za vse življenje z močnimi železnimi verigami.

Niso pa samo liane brezobzirni in nasilni morilci. V pragozdu rasejo drevesni velikani, ki napadajo druga drevesa. Iz debla jim poženejo zračne korenine, ki objamejo žrtev; množič in razraščajoč se, ovijejo slednjič napadeno drevo kakor z gosto mrežo. Tako vzamejo žrtvi slednjič vsako možnost življenja in ga zadušijo. Žrtev pogine, napadalec ostane sam na bojišču.

Tudi naša drevesa pripovedujejo tistemu, ki zna iz njih oblike čitati njih usodo, o hudih bojih za prostor pod solncem. Čudno skrivljena oblika marsikakega drevesnega velikana je živa priča njegovega dolgega, trdovratnega boja z vsemi sosedi, da je mogel slednjič dvigniti koš na svetlobo. Morda mu je golo naključje rešilo življenje s tem, da je vihar podrl na tla mogočnega soseda, ki mu je bil prej na poti.

Turistu, ki se je povzpел do gozdne meje, vedo tamkajšnja, včasih čudovito skrvinčena drevesa, tako imenovani viharniki, mnogo povedati o trdem boju, ki ga morajo biti drevesa v tem rastlinskem pasu.

Kdor je že hodil po pašnikih in si ogledoval tam drevje in grmovje, je moral opaziti na njem znake hudega boja za obstanek. Ker pasoč se živina vedno sproti poje poglaj listje in mladike, se drevo ne more normalno razviti in ostane vse življenje pohabljen; namesto mogočnih dreves vidimo na pašniku zamotane grmaste klopčiče.

Tako lahko vsepovsod opazujemo v rastlinstvu boj za obstanek. Človek, ki obdeluje zemljo in goji gozdove, posega v ta boj na ta način, da lajša koristnim rastlinam njih borbo za obstanek s tem, da boljša tla in zatira škodljive tekmece pitomih rastlin. T.

Divjaki in njih kozmetika

Mi Evropei si domišljamo, da smo s svojo higieno in telesno nego dosegli višek vsega, kar je sploh mogoče. V prepričanju, da smo s tem zadostili vsem zahtevam zdravja in lepote, gledamo z viška na divjake, ki so s svojo kulturo za tisočletja za nami.

Pa vendar niti sami ne vemo, da se marsičesa učimo od divjakov.

Ali se nismo nudizma, poveljevanja nagote, ki se je posebno razpaslo v zadnjem času, naučili pri divjaških plemenih, ki smatrajo obleko za znak zaostale kulture? Šminkamo se, toda v tej panogi kozmetike še nismo dosegli divjakov, ki žive v tropskih in subtropskih krajih. Naša šminka je samo glazura, ki hitro izgine. Razen tega pa je nepraktična, ker porabimo z njo dosti časa. Čas je pa danes denar.

Šele zdaj smo prišli do trajne ondulacije, ki jo divjaki že davno poznajo. In vsi napori še od daleč niso v pravem razmerju z doseženimi uspehi. Tudi frizer, ki je dobil že bogve koliko prvih nagrad, ne bo znal tako nakodirati las kakor jih imajo divjaki že od prirode.

Estetska kirurgija, ki je pri nas še v povojih, je med divjaki že visoko razvita. Če bi imeli divjaki svoje časnike, o naši še pisali ne bi.

Vendar bi utegnil kdo reči: «Ti ubogi divjaki ne poznajo vseh blagodejnih učinkov, ki jih prinaša nam predek znanosti, zlasti medicine... Mi, ki vemo, da zobje ne zrastejo trikrat, smo se jih naučili negovati, zdraviti, olepševati...»

Žal smo tudi tu za divjaki. Sicer zvane te besede neverjetno, če pomislimo na specialiste, zobarje in den-

tiste, toda resnične so. Saj ne poznamo divjakov! Ne vemo niti to, da imajo tudi oni specialiste za zobe. Razlika je le v tem, da jim pravijo orači ali čarodeji, in nič drugega.

Le nekaj nas loči v tem pogledu od divjakov. Divjaki imajo namreč svojo estetiko, svoj način razumevanja lepote. To pa še ne pomeni, da je njim lepo, kar je nam grdo, ali narobe.

V duhu svoje estetike in svoje morale — ta dva pojma moramo namreč združevati — negujejo divjaki tudi svoje zobe. Ne smemo misliti, da divjaki ne izpreminjajo radi videza, ki jim ga je dala priroda. Saj ga pri nas tudi. Le da so pri njih lepi zobje drugačni. «Dve vrsti belih biserov» — to je zanje nekaj grdega. Saj se za takimi gostimi zobmi nabirajo ostanki jedi, zobotrebecev pa divjaki še ne poznajo.

Opiljeni in zaostreni zobje so privilegij bogatih in lepih žensk.

Kar čudno je, kako spretno znajo njih zobarji, specialisti — med njimi so tudi ženske, kakor vidimo na sliki — izbijati nepotrebne zobe in dajati drugim pravo obliko po svojem okusu. Najbrže še ne veste, da divjaki pri kosilu ne uporabljajo nožev in vilic. Zato jim služijo zobje hamestu jedilnega orodja, in ti zobje morajo biti ostri! Da so dovolj ostri, poskrbe njih zobarji.

Zamorska zobarka izbija s klinom in kamnom dečku bolan zob.

Če vse to premislimo, se nam morajo divjaki smiliti, prav zaradi «visoke» stopnje svojega razvoja, odkoder se ne bodo najbrže nikoli povrnili k prirodi.

Na drugi strani pa naši umetniki, posebno likovni, z navdušenjem posnemajo dela njih umetnosti, da bi se naučili njih načina izražanja. Kdo ve — morda pride še čas, ko se bodo vrgle po njih tudi naše modne dame. Morda bodo morali kdaj tudi naši zobarji hoditi v džunglo, da se tam nauče divjaškega negovanja zob, če bo ta moda kdaj prodrla tudi v Parizu in drugje.

Za naš okus bi bil to tip degenerirane ženske. V resnici je lepotica nekega afriškega plemena.

Leva slika:

Tetovirani obrazi so poseben znak lepote.

Ljubkost je žensko bogastvo

Lepota privlačuje, ljubkost pa priklene. Zato je ljubkost bolj potrebna kakor lepota.

Kdor hoče biti za vsako ceno sovražnik žensk, se bo takoj spomnil Shakespearejevih besed in bo rekel, da smo za naslov narobe obrnili neki njegov citat. Devonski labod je namreč rekel — in mi to z vsemi štirimi podpišemo — da je slabost drugo ime za žensko... Toda ali ni ta slabost ljubka, ali ni prav ta slabost bistvo ženske ljubkosti?

Ženska navadno sama ne ve, kaj jo dela privlačno in ljubljeno. To komaj sluti.

Pamet ali preudarnost ni tisto, kar napravi žensko tako, da jo bomo ljubili. Moškemu mora biti ženska v veselje, v uteho, v dobroto, ne pa kamen, ob katerem bo moral razbijati svoj razum, matematično vprašanje, ki ga bo moral reševati s celo vrečo dokazov in pravil.

Lepota in duh, pa naj bosta že v eni osebi ali ločena, nista neobhodna temelja ljubkosti. Ne bi bilo pravično, če bi jima odrekli nekaj pomena, toda njune važnosti

ne smemo precenjevati. Saj je naposled res, da radi vidimo lepo žensko; ljubo nam je, če nas ima rada, in srečni smo, da smo se vanjo zaljubili. Všeč nam je, da se spozna tudi na nevsakdanje probleme življenja in sveta, da uhaja njena miselnost dostikrat iz povprečnosti in da nas sili skoraj k občudovanju. Toda to ni vse... Še zmeraj nam nekaj manjka, nekaj bistvenega, zelo zelo važnega...

Če gledate vprašanje s kakršnegakoli stališča, boste morali naposled priznati, da je še nekaj, kar bi vas bolj priklenilo k njej kakor samo telesna lepota in bistroumnost. Lahko jo gledate docela brez osebnih interesov in jo presoate brez ozira na to, ali je v zvezi z vašimi najbolj skritimi srčnimi občutki, lahko pa čutite do nje tudi nekakšno privlačnost ali pa celo vročo ljubezen — in zmeraj boste morali naposled ugotoviti to, kar smo vam zdaj mi povedali.

To, kar dela žensko za pravo žensko, to, kar je vzrok, da nam je draga, je njena ljubkost. Zdaj ste nas že prisilili, da vam moremo pojasniti pojem ljubkosti, tega, kar je tako nerazumljivo, tega, kar se po kaže pri ženski časih bolj, časih manj, pa ni nikoli isto, zmeraj je novo, zmeraj je močnejše in drugače občutno, toda zmeraj drago, prijetno in toplo... No, in to bi bila prava definicija ljubkosti. Prečitajte jo še enkrat, pa recite, ali ni to vse tisto, kar dela žensko ljubezni vredno in srcu sorodno.

Če se hočemo še bolj poglobiti v analiziranje, moramo reči, da je ljubkost sinteza lepote, bistroumnosti in dobrotljivosti. Ljubkost je temelj ženske duše, vse ostalo pa je le njen izraz, njena vidna oblika.

Morda nas bo kdo narobe razumel in si mislil, da so potem vse ženske ljubke in torej popolne.

Zato moramo še posebej povedati, da je le malo žensk, ki bi bile res ljubke. Nekateri niso dovolj, drugim pa ta lepa, bistvena lastnost sploh manjka... Nekateri so same krive, da niso ljubke, druge pa niso za ljubkost ustvarjene... Nekateri se svoje ženskosti, svoje ljubkosti sramujejo. Skrivajo jo in je ne pustijo, da bi se razvila do prave popolnosti. To se dogaja predvsem zato, ker narobe razumevajo svoj namen, svoje poslanstvo in zmisel ženske. Boje se biti ljubke, boje se, ker bi si morda kdo mislil, da so zaradi ljubkosti preveč površne, da niso dorasle za življenjski boj in resnost, ki je za zmago v življenju več kakor potrebna. Pri tem pa pozabljajo, da je ljubkost najmočnejše orožje vsake ženske in da si bodo le z njeno pomočjo priborile to, kar hočejo in morajo doseči.

Med temi gospodičnami ni nobene, ki bi bila dovršeno lepa, toda ljubke so vse.

Milton in vrtnica.

Slepi Milton se je v tretje oženil, a ne preveč srečno. Lord Basingham mu je neki dan rekel, da je njegova žena kakor vrtnica.

— Po barvi, je odgovoril pesnik, ne morem soditi, ker sem slep, ampak po trnju sklepam, da prav pravite.

Ta nam pa je še posebno všeč.

Bernhard Shaw in igralka.

V večji družbi se je hvalila neka popularna igralka, kako so vrata njenega stanovanja zaprta za vse dame, ki niso na glasu, da so na vse strani brez očitka.

— Čudna reč, se oglasi Shaw, mar vi lahko skozi zaprta vrata hodite v svoje stanovanje?

N a s l o n e

Bruneau de Laborie je na prigovarjanje svojih prijateljev objavil pripoved o svojih lovih v francoski Afriki med svojimi raziskavami, tako plodnimi za znanost. Veliko knjig mu je založila Société d'Éditions Géographiques z obilnimi slikami. Od zanimivih lovov na leve, bivoie, nosoroge, gorile itd. prinašamo dramatsko prigodo, kjer besni sloni naskočijo pisca, ki preganja velikane afriškega živalstva z enostavno vojno puško. Kožo je odnesel zdravo le zaradi svoje hladnokrvnosti ter izkušenj svojega črnega gonjača.

Trenutek je napočil. Obstali smo. Krdelo je 30 metrov proč. Mimo snuje počasi, živali so prav svetlo sive pod solncem. Največja med njimi dobi mojo prvo kroglo v bedro, kajti skoro mi kaže hrbet. Obrnivši se nekoliko se zgrudi in dobi drugo v pleče. Koj ob prvem strelu se je vse ustavilo. Zbežali bodo. Žuriti se je treba. Oni mi je zdaj zakrit. Pomerim na drugega. S svinčenkami od zadnjega mojega potovanja, po 15 gramov, bi se že dalo kaj doseči. Letošnje so mi lažje; dobiti nisem mogel, kar sem želel. Omahovanje se opaža. Podoba je, kakor da se skušajo razvedeti. Potem se eden od njih okrene ter mi pokaže čelo. Krogla — Pakijeva — zadene tudi njega. Takrat se pa vsi zasučejo kakor on. Ne bežijo, kakor sem se nadejal. Nasprotno, uvrstili so se malodane v red nalik četi v bitki ter me gledajo. Sprožim iznova.

Tu vidite skupino flamingov, ki jim pravijo znanstveniki fenikopteridi. Flamingi so zelo marljive ptice. Žive na obalah Azije, Indije in Sredozemskega morja. Zlasti so znane po svojih zidarskih sposobnostih in po nenavadni ljubezni do mladičev.

In zdajci se pripeti edina stvar, na katero nisem pripravljen. Pred menoj niso več izbegane živali. To so besne životinje. Po navadi se ob taki priliki razpršijo, izginejo, tokrat pa tri ali štiri živali dvignejo rilec navpik, razjarjeno trobeč, in vsa čreda se v naskočnem diru med truščem lomljenih vej in drobljenih steblik zakadi proti meni.

«Teci, sidi! Teci, sidi!»¹ mi kriči Paki, ki mi dá zgled in jo ucvre na vse pretege v goščavo, kamor je pred njim že zdirjal Hasan.

Zaženem se po njegovi sledi. Lomast za menoj je neznanski. Zadenem se ob drevo, udarim, izgubim svojo čelado. Še sreča, da nisem padel, drugače bi me bili dohiteli. Nekaj trenutkov sem imel občutek svoje neizbežne smrti. Kdo naj s pametjo upa uteči dvajseterim teh velikanov, ki so se podili na ves dir za menoj in ki sem že na kakih 15 metrov razložil njih jezni skokot in tuljenje? Kaj naj me obrani, kaj ohrani?

Vendar Pakijeva spretnost me je otela. Da sem bil prepuščen sam sebi, bi se bil po nagonu požaril iz haloze, koder me je vse oviralo v teku, medtem ko so šli sloni ko divja plav skozi, da rastja še opazili niso. Ko bi bil namreč to naredil, bi bil ujet prej kakor v minuti. Nasprotno pa se je on kot star izvedenec čuval priti na odprti svet. Urezal jo je po šumi, ogibajoč se zgolj one, ki bi ga bila preveč ustavljala; to pa v smeri, navpično s pravcem naših protivnikov.

V svojem hudem zaletu so nas ti na mah izgubili z vidika. V tem pogledu je slon slabo nadarjen. Podoba je, da nima nič kaj bistrega vida. Vobče ravna, kakor da skoro ne loči nepremičnega človeka od rastlin, ki ga obdajajo; toda slednji pokret ga pouči. Hrumeli so naprej naravnost pred seboj ter obstali nekako na osemdeset metrov vstran. Še zdaj jih slišim, kako na mestu sem ter tja stopicajo, venomer rikajoč. Iščejo nas. Ali se povrnejo?

Globoko dihajoč, da bi se čimprej oddahnil, zakaj težavni tek in, priznati je treba, tudi razburjenje sta mi sapo zaprla, glavo si pokrijem z rokami, da se ognem solncu. Hasan gre po moj šlem, mi ga prinese. Zopet nabijem svojo puško. V istem hipu se Paki požene naprej in ustrelji. Skoro takoj mu stojim ob strani. Eden slonov nas je izvohal in gre proti nam. Ne teče. Urno koraka.

Dobro pomerim in ustrelim tudi jaz. Žival postoji. Zdaj pričakujem, da se prikažejo še druge, ker vedo, kje smo. Gledam listje, v katerem se pomole njih sive grmade. Pa ni tako. Po srečnem naključju je ostala truma, začuvši streljanje, ne da bi nas videla, začutila samo strah. Opazil sem, da najrazbornejše živali, slon pa gotovo spada mednje, čestokrat pokazuje znak presenetljive podrejenosti, kadar je potreba sklepati, pa bodi še tolikanj preprosto. In v nekih primerih je to velika sreča za lovce.

Sedaj imamo samo še enega nasprotnika. Borba je poenostavljena. Sicer pa se zdi smrtno ranjen. Stoji kakih 30 metrov od nas, jako viden. Niti ne gane se. Ugotovil sem že to zadržanje pri posameznih živalih, ki so nepopravno zadete, a ki jih noge še lahko nosijo. Pokončamo ga, pa da se ni več spuščal v napad. Za to je treba šestnajst krogel. Moja sedanja oborožitev odločno ni na svojem mestu. Čez mero povečuje moje nevarnosti.

Kakor hitro se ga ni več bati, se spustimo za tropom po sledu, kajti veliki starec, ki sem ga ranil od kraja, je odšel z drugimi. Močno krvavi in lahko ga je izslediti po rdečih lisah. A videč, da se dan nagib-

¹ gošpod.

lje, po dvajsetih minutah prenehamo. Lov preložimo na drugo jutro in se vrnemo po isti poti. Počitek za danes: sicer smo ga pošteno zaslužili.

Uro kasneje v svoje presenečenje opazim, da prihajata Ahmed in Kajmaré. Obveščena po možu, ki sem ga poslal v vas, in domnevajoč, da me nocoj ne bo nazaj, sta jo mahnila po naši sledi kar na slepo, mestoma po bližnjicah, držeč se obvestil, ki sta jih prejela, ter mi prinesla posteljo, mrežo zoper komarje in prigrizek. Imenitno se imam ta večer, kolikor ga je še, in se do jutra pogreznem v oživljajoče spanje.

(N. K.)

Zgodbe

Ovca in osel sta se sporekla. Ker se nista mogla zediniti, sta šla k volku in ga prosila, naj razsodi, kdo izmed njiju ima prav.

«Dobro, povedal vama bom!» je laskavo odvrnil volk in oba požrl.

Pravi jo, da je bil volk prvi sodnik.

*

«Nečesa si pa le ne dam vzeti,» je dejal rak, ko so ga primerjali z ljudmi, «čeprav lezem nazaj, vsaj naprej gledam.»

*

Še ena,
ki je ljubka

Ko je žival znorela, je dvignila prednji nogi in jela hoditi po zadnjih dveh. Tako je nastal človek.

*

«Čistemu je vse čisto!...» je zakrulil prasič in se povaljal po blatu.

*

«Težko je biti človek!» je modrovala papiga Jakec.

«Kratke noge imam,» je rekla laž, «pa vendar obhodim z njimi ves svet!»

*

«Honny soit, qui mal y pense!» je dejal vrabec, ko je likvidiral konjev spominek.

* Sram naj bo tistega, ki kaj slabega pri tem misli!

Kalvarija za vasjo

(Nadaljevanje.)

Sedel je v rogovilje. Veter je pihal skozi vrhove močnejše nego spodaj. Zeblo ga je. Mrak je že legel na zemljo. Tam se je svetila večernica. V vasi je zvonilo avemarijo... Pokrižal se je in zaprl oči. Misli so začele iznova. V temi je zagledal očeta. Odprl je oči. Ne... saj ni nič. Oče se je obesil. Sedaj je v nebesih. Misli so se začele mešati... Domov ne pojdem. Tudi jutri ne... Kar tu ostanem. Teplo bi me... Orožniki bi me vklenili in gnali, bolje je, da se... Ne... saj to ni mogoče... saj tega nisem mislil... Kako... da se obesim... Mislil je in mislil. Kako neki je to, če se človek obesi, če sam umre?... Kdo ve, ali kaj boli? Dolgo gotovo ne... In potem ne čuti nič več, nič več ne ve... Kako skeli rana!

In glava, kako gori, v telo pa zebe... Saj se tudi jaz lahko obesim. In potem ne bo ne učitelja ne župnika ne dedeka ne palice ne tistih fantov, ki so ga preganjali in kamenjali. Nič več ne bo tega življenja, potem bodo samo nebesa... saj Bog mu bo odpustil... Bog ve, da ni storil tega iz hudobije, samo zato, ker bi rad imel take orglice. Bog je pravičnejši kakor so ljudje...

Odpasal je pas in ga privezal na vejo. Nato je napravil še zanko.

«In tam je oče! Nikoli ga ni še videl. Samo slika je videl. Slika ni nič... Oh, kako skeli celol!»

Roke so dele zanko okrog vratu, nato so se poprijele veje in noge so počasi zdrknile navzdol. Visel je na rokah in se zibal.

«Počasi, da ne bo bolelo... počasi bom popustil...»

Spustil je levico, desnica je komaj še držala, zanka je že zapirala sapo, pas se je napenjal. Tedaj je desnica izpoddrsnila. Ni mogla več zdržati.

«Mamica...» je še šepnilo skozi vejevje.

Veter je potegnil.

Nekje na hribu je tulil pes. Zategnjeno, žalostno.

Ledrčev klopotec je težko tolkel svoj klumpa, klum-pa. In veter je raznašal, mešal in spajal glasove v čudno vižo.

Po klancu je šel norec Jaka in igral v stare, pokvarjene orglice. Vedno eno in isto. Kakor je pač znal...

24.

Deževalo je.

Debele kaplje so padale po ulici in se stekale v kanal. Ljudje so se skrivali za dežnike in plašče. Včasih se je kdo vlekel ob hišah, da bi se tako brez dežnika in plašča obranil dež-

ja. Bilo je okrog desete. Ulica je bila slabo razsvetljena. Stražnik, ki je vršil težko službo v tej ulici malih gostiln in kavarn, v ulici preteprov in pijančevanja, je hodil kot živ steber po njej gor in dol.

Na stari, oguljeni hiši je štrlel v ulico skromen transparent, v katerem se je rdečel napis «Cafe Aurora». V tej kavarni se je dobilo vse. Kava, vino, ženske, godba. V prvi veliki sobi je sedela iz vseh kotov mesta zbrana družina. Debeli mesarski pomočniki, tvorniški delavci, tudi nesrečni in izgubljeni študenti so se zatekali sem. Madame Hodoš, debela lastnica lokala, je sedela pri blagajni in skrbno zapisovala vse, kar so njena dekleta dajala pisanim gostom. Mimo kuhinje, po temnem hodniku, samo nekaj korakov, si lahko prišel v posebno sobo. Tam je bila kava dražja in soba slabo razsvetljena. V kotu je stal odrček, ki je nekoč služil kabaretnemu ali barskemu sporedu. Toda to se sedaj več ne izplača, prehuda je konkurenca. Tako je mislila madame in prepustila oder gostom in svojim natakaričam, da so si sami skrbeli in delali spored. Njene natakaričice pa so bile Gizi, Gabi, Malči in Mici, ki je bila najmlajša in najlepša. Uživala je priznanja vseh moških iz velike in posebne sobe.

Stalna gosta posebne sobe sta bila dr. Veljkovac in trgovec Mikulič. Oba zapita meščanska človeka, ki sta delala samo toliko, da sta srednje živela in da sta lahko hodila kot stalna gosta v kavarno «Aurora». Dr. Veljkovac je bil odvetnik te ulice. Zagovarjal je po večini ljudi, ki so živeli svoje temno življenje v dimu in kriku majhnih gostiln in kavarn. Vse ga je to poznalo in radi so mu plačevali. Pomilovali so ga in sočustvovali, kadar so se spomnili nesreče, ki jo je imel s svojo lepo, a zanj premlado ženo. Ušla mu je bila z nekim potnikom, otroka pa mu pustila. Nič ni vedel, kje je. Tako se je zapil, tako je postal stalni gost «Aurore».

Prav židane volje je bil nocoj. Dobil je pravdo, ki mu je prinesla denarja, in naročil je šampanjca.

«Ti, Mici, prinesi šampanjca, da se nam misli okopljejo v njem, da pozabimo nase in svet, da bomo videli samo tvoje sinje oči in da bomo sanjali in se izgubili v objemu tvojih prsi in rok... Aj, Mici, ti si mi zagrenila življenje...»

In Mici se nasmeje, ker je to slišala že mnogokrat.

«Zakaj, gospod doktor?»

Na vse zgodaj izlet v milo naravo

v sportnem dresu, v solncu in prahu — in zvečer zopet razvajena ženska, zavedajoča se popolnoma svoje lepote, negovana do koncev prstov: Elida Creme de chaque heure naredi obraz in roke vselej zopet nežne in voljne.

ELIDA

Creme de chaque heure

«Pozabljal sem že na ženske, ko pa sem prvič videl tebe, je bilo pozabe konec, in zdaj, Mici... daj, da ti poljubim tvoje roke.»

Mici postavi na mizo šampanjca, doktor pritiska na njene roke svoje ustnice, trgovec Mikulić pa pomežikuje nasmehu Micinih oči. Oba sta njena verna častilca, oba sta najbolj denarna obiskovalca «Aurore». Madame se klanja pred njima in vsak dan daje ukaze dekletom, da morajo biti prijazne in dobre z njima. In Mici je prijazna, dobra. Svoje roke jima nudi v poljub in svoj obraz skrbno vsak večer našminka, da ni videti bledice in skrbi v njem. Na odru igra pijani Jurić, na eno oko slep invalid, na klavir in poleg njega se zvija Senica, igrajoč na staro in škripajočo vijolino. Včasih kdo zapleše z dekleti, včasih pojo in tako jim poteka življenje dan za dnevom, noč za nočjo.

Mici je nocoj vesela in razposajena. Z doktorjem se je že zavrtela in s trgovcem. Nocoj tekmujeta zanjo. Oba jo lovita, oba bi jo rada.

«Moja bo—» je dejal doktor, ko je šla po šampanjca.

«Ne, jaz hočem, da bo moja!» je smehljač se, s prikritim sovraštvom odvrnil trgovec.

«Prav, pa naj odloči usoda. Kvartajva.»

Oba sta bila strastna kvartopirca. Toda nocoj nista imela zaupanja drug v drugega. Karte je morala mešati Mici. Šampanjec ji je uzibal obraz v veselje in prešernost. Vživela se je v strast igre, četudi ji je bil doktor bližji. Trgovec je bil sirovina kakor mesarji iz prve sobe. Odvetnik pa je bil v objemu nežen in nikoli še ni zinil ponižujoče besede o njej. Vedela je, da je v njem nekaj čustva, in zato ji je bilo ob njem najlažje. Plačal ji je več kakor je bilo treba. Trgovec pa je bil skop. Ostala dekleta so jo zavidala. Gizi je večkrat pokukala v sobo, da vidi, kako se bo igra končala. Gabi, ki je bila najstarejša in za katero so se menili samo mesarji in delavci iz velike sobe, je mrtvo služila gostom. Nocoj je morala pomagati v posebni sobi. Tako je ukazala madame, ker je slutila polno mošnjo pri odvetniku. Zato je imela Mici dovolj časa za šampanjca, kvartanje in smeh. Skrbno je srkala cigareto, ki jo je vzela doktorju, in spuščala v gostih oblakih dim predse.

Igra se je bližala koncu.

Vsi trije so molčali. Godba je utihnila. Gabi je opazila, za kaj gre, in povedala naprej.

Kvartopirca sta pri vsaki karti dobro premislila. Doktor je bil nervozen in je kadil cigareto za cigareto, trgovec pa je na svojo ci-

garo pozabil. Na čelu so se mu nabrale potne srage.

Kdo bo?

Padla je poslednja karta.

Takrat je vstopila madame in z njo pismo-noša.

«Mici! Brzjavka!»

Mici se je ozrla skozi dim.

«Brzjavka?»

Vsi so pozabili na karte.

«Odkod brzjavka za Mici? Madame je že kazala nejevoljen obraz.

Mici je vstala, stoje podpisala listek, in pismo-noša ji je izročil brzjavko. Nič ni rekla, tudi roka se ji ni tresla, ko je odpirala. Kakor da je otrpla pred skrivnostjo brzjavke.

«Odpri hitreje!»

Madame je bila že nervozna.

In Mici je odprla. Vse glave so se nagnile k njej.

In Mici je brala:

Pridi. Mihalek mrtev.

Oče.

Nato se je ozrla po glavah, ki so se zbrale krog nje in ki jih je bilo vedno več, da so se kot žoge zazibale v dimu in nasičenem zraku. Kakor da je švignila skozi sobo raketa, je kriknilo iz njenih ust in v istem trenutku je padla vznag. Veljkovac se je prvi sklonil k njej in zakričal za vodo. Prinesla jo je Gizi, Gabi pa je prihitela s kisom. Odpeli so ji bluzo. Vsi gostje so pridrveli v posebno sobo. Počasi je prišla k zavesti. Veljkovac in Gabi sta jo odnesla v njeno sobo in ostala pri njej, madame pa se je vrnila k blagajni.

«Zu dumm das!» je rekla trgovcu, na kate-rega so vsi pozabili.

«Igro sem dobil, in zdaj je vse pri vragu!»

Slabe volje je zapustil kavarno, ki je počasi pozabila na nerodno nezgodo. Muzikanta sta morala nekakrati zapored zaigrati, in uro potem je bilo spodaj vse po starem.

Kakor da se ni nič zgodilo.

25.

Počasi so se ji povrnila moči. Mici se je ozrla po sobi. Na stolu pri peči je sedel doktor Veljkovac.

«Kako je, Mici?»

Njegov glas je bil tih, nič tak, kakor doli v gostilni.

«Dobro, gospod doktor!»

Glava ji je gorela.

«Kje je brzjavka?»

Doktor je stopil k postelji in ji ponudil kos zmečkanega papirja. Mici ga je vzela in spet prebrala. Črko za črko je brala, in ko je prišla do zadnje, so se ji ulile solze.

«Mihalek je mrtev, gospod doktor...»

Doktor je vedel za Mihaleka, sina njenega. Tolikokrat mu je govorila o otroku. Njemu edinemu.

«Pomiri se, Mici, usoda je tako hotela.»

Zjokala se je in nato vstala, premetala svojo omaro in oblekla črno obleko.

«S prvim vlakom odpotujem.»

Obrisala si je obraz od šminke, zakaj taka ni hotela domov, na pogreb svojega otroka.

«Kaj se je moglo zgoditi? Ali se je ponesrečil, ali je bil bolan? Zakaj mi niso pisali?» Toda še veliko več ji je brzelo skozi glavo, ko se je oblačila. Dr. Veljkovac je nemočan stal pred njeno boljo in molčal. Ko je bil kovčeg pospravljen, je vstopila madame.

«V treh dneh se moraš vrniti!»

To je bil strog ukaz. Mici je vedela, da sicer izgubi službo. Deklet je dovolj na svetu, polno se jih klati brezposelnih po ulicah in hitro bi katera zasedla njeno mesto. Zato je gospodinjino povelje sprejela mirno in hladno, saj se ji je zdelo samo ob sebi razumljivo.

Gabi jo je poljubila ob slovesu. Tudi njene oči so bile solzne. Gizi je bila topa, mrtva za njeno bol. Stisnila ji je roko in ni vedela, kaj naj ji reče. Malči se je krohotala v objemu pijanega mesarja, ki jo je moral opozoriti na poslavljajočo se Mici.

«Adijo, Mici!» je hitelo z vseh koncev miz. Nekdo je še dostavil: «Pa se srečno vozi in srečno vrni!» Mici se je ozrla po glasu. Mirko je bil, nesrečni študent, ki so ga pognali iz šole, ker ga je nekoč našla policija pijanega v tej kavarni. Komisar je bil moralen in ga je ovadil ravnateljstvu.

Še preden je prišla do vrat, je stopil izza mize šofer Botič.

«Mici, popeljem te na vlak. Nesreča te je doletela. Drži se! Ne joči preveč! Mlada si še!»

Mici bi bila rada odgovorila, da ni nič več mlada, da ji je trideset let in da skriva svojo starost za šminko in pudrom.

Votel se ji je zdel ropot avtomobila. Kakor da ga ni slišala še nikoli. Odvetnik je ni zapustil. Prisedel je. Še vedno je deževalo in stražnik pod svetiljko je opazoval nočno trojico. Slabo je mislil o njih, a nocoj je mislil napak. Nocoj je bil šofer Botič pogrebni šofer, ki je peljal Mici na kolodvor, da se vrne v svoj hrib, tja med klopotce, črne steze, med lesene kočje, kjer je žalost in beda doma in kjer leži na mrtvaškem odru njen otrok, njen sin, njeno življenje.

«Hvala vama!»

«Srečno, Mici!» sta zaklicala za njo, ko se je vlak že premikal. Nič si niso pomahali. Molče sta stala ob tračnicah in zrla, kako je vlak izginil v deževno, temno noč...

26.

Vse prepočasi je vozil vlak za Miciko. Sama zase je sedela v kotu pri oknu in dremala. Spati ni mogla, toda tudi misliti ni mogla nič gotovega. Vse se je vrtelo v njej z vseh strani in na vse strani. Zdaj je prislunila taktu ro-

Nadaljevanje na strani 270.

Prinašamo dva posnetka posameznih razredov šole

„PRIVATNA NASTAVA“ v Beogradu, Njegoševa 29, telefon 21-601,

ki pripravlja učence in učenke iz vseh predmetov za vse razrede gimnazije, osnovne šole itd. Brez velikih, kričavih reklam deluje šola tiho in solidno z najboljšimi profesorji. Priprava je znana kot najsolidnejša svoje vrste. Veliko število dijakov, ki so ponavljali razred ali pa izgubili pravico do šolanja, ki so padli pri sprejemni izkušnji ali je pa niso delali, izvrši vsako leto po enega, dva ali več razredov. Tako v kratkem času nadomeste izgubljena leta.

V šolskem poslopu je **odličen pensionat** pod strogim nadzorstvom profesorjev. Hrana izborna, ravnanje roditeljsko.

Honorar je neznaten. Že sama imena profesorjev in njih dolgoletno delovanje so najboljše jamstvo, tako da je vsakemu marljivemu učencu **uspeh zagotovljen**.

potajočih koles, zdaj je gledala nemirno plinsko luč nad seboj, nato se ji je stemnilo in iz teme je zazrla Mihalekov obraz. Streslo jo je in odprla je oči. Nič ni bilo. V vozu je smrdelo po potnih telesih, na drugi klopi je smrčal raztrgan Bosanec, ki je šel za delom in jelom. Naslonila se je na okno. Glava se je dotaknila šipe. Vlažna in mrzla je bila in sencem je dobro dela njena mrzlota. Pogledala je na uro.

«Še šest ur!»

Izmučena od nestrpnega čakanja in štetja časa je proti jutru zaspala. Toda samo za pol ure. Na Pragerskem je morala prestopiti.

27.

Na predzadnji postaji je vstopilo nekaj žensk in moških, ki so jo spoznali. Tuja je bila zanje v obleki mestnega dekleta, tuja z vso svojo usodo. Obrnili so se vstran in se pogovarjali o njej.

«Bolje bi bilo, da bi se bila ona...» je pripomnila ena izmed žensk. Micika pa se ni zmenila ne za ljudi, ne za njih besedo. Na postajališču je izstopila, in ker ni bilo nikogar domačih, se je napotila po poti preko polja, po gozdnatem hribu navzgor. Težko je hodila. Kovčeg se ji je zdel pretežak, četudi je bilo komaj nekaj bornih stvari v njem.

Sredi hriba se je morala ustaviti. Srce ji je divje tolklo in sapa ji je zastajala.

«Kako grem tako mirno?»

Začudila se je sama sebi. Še vedno se ni znašla. Kakor da hodi napol speča vso pot. Tako se ji je zdelo. Saj ni mogoče, da bi bil mrtev tisti obraz, ki je tako njej podoben, tisti otrok, ki je ves njen... Kolikokrat je že šla to pot in kako ji je srce bilo od veselja, ko je dosegla vrh, zakaj samo še dve, tri minute, in Mihalek ji bo padel okrog vratu, od veselja se ji bodo ulile solze...

Zdaj je bila že na vrhu, toda čudno... vse je tako mrtvo krog nje. Dež pada in tam stoji cimprana kočica, tam je oreh, pod katerim jo je navadno Mihalek počakal. Zdaj ni nič tam, zdaj je samo drevo in rjavo listje pada z njega...

Tedaj je stopil izza ogla oča Ledrc. Miciki so noge zastale. Hotela je zaklicati, vprašati, toda očetov obraz je bil tako mrk, tako kamenen, da je z njega brala hladni odgovor.

Nič si nista rekla, samo roke sta si stisnila. Miciki so se ulile solze. Pred vrati si je otepla blato s čevljev, nato je vstopila. Naravnost v nizki štibelec. Tam so gorele štiri sveče, tam je ležal v beli krsti blede obraz z napol odprtimi, osteklenelimi očmi.

«Mihalek!» je vrisnika in padla na mrtve prsi svojega otroka. Njegove v molitev sklenjene roke je ovijal rožni venec, tisti, ki mu ga je bila kupila v mestu, s svetlimi krogli-

camí in srebrnim križcem. Vse je jokalo, le oče Ledrc je hitro in brez glasu otrnil solzo in sedel v kot.

Micika je v žalosti pozabila povprašati, zakaj in kako se je vse zgodilo.

«Ali ste klicali zdravnika?»

Takrat so se šele vsi spomnili, da Mici niti ne ve, kaj se je zgodilo z Mihalekom.

«Zakaj ne odgovorite?»

Vsi so se obrnili k očetu Ledrcu.

«Ni bilo treba nič zdravnika.»

«Ali je bilo že vse prepozno? ... Kaj se je zgodilo?»

Micika je začela slutiti, da ji prikrivajo nekaj posebnega, težkega, kar je povzročilo Mihalekovo smrt.

«Sedi k meni, Micika, vse ti bom povedal.»

Micika je vdano sedla, solze so se same posušile, in čakala je, kaj bo povedal oče. Ledrc ji ni mogel gledati v oči. Drepo je zrl tja, kjer je ležal med svečami njegov vnuk.

«Reveži smo in berači in pankrti. To je naše prekletstvo, naša usoda. Mihalek tega ni razumel, spozabil se je... Ukradel je trgovčevemu sinu orglice...»

Miciki so se široko odprle oči.

«...in tako je postal tat, osramočen in ponižan od vseh. Toda ni si privoščil vsega trpljenja, takega križevega pota, presegal ga je... to je bil upor v njem, očetov duh... in tam doli v gozdu smo ga našli obešenega.»

Mici se je z grozo ozrla na mrliča. Zdelo se ji je, da vidi obraz svojega otroka iztrpinčen, celo uporno nagubano in na odprtih ustnicah prezir.

«Prekletstvo je nad nami... božje in človeško.»

To niso bile besede, to je bila kletev starega Ledrca, ko je stopil v vežo in na prag.

Toda vse to je bilo še premalo. Zato se je Ledrc vrnil v štibele, da pove še zadnje.

«Župnik ne mara za pogrebom.»

Zdaj šele je občutila Micika Mihalekovo dejanje.

«Govoril sem in govoril, otrok je otrok, ni vedel, kaj je napravil, zmešalo se mu je, sem dejal, in mnogo sem prosil, nič izprosil. Za ograjo ga pokopljemo, sam sem mu izkopal jamo...»

V Miciki se je uprlo.

«Sama pojdem k župniku. Preprosila ga bom, moj Bog, to je strašno.» In je zaihtela.

Oče je ni hotel pustiti same. Pot je težka, Micika slaba od boli i ntrpljenja. Takoj sta se napotila v dolino, ki je spokojno počivala po dežju. Vso voljo, vse misli je zbirala Micika. Hotela je rešiti pogreb, rešiti nesrečno dušo svojega otroka, da bi ji bilo lažje, njej na tem in njemu na onem svetu. Saj župnik ne more biti tako trd. Prav gotovo je oče premalo prosil, premalo govoril, in župnik mu je pač povedal, suho in uradno, kakor vedno. Kdo bo sodil dvanajstletnega otroka, ki je šel

Naš pravi domači izdelek

v svobodno smrt, ker se mu je zdelo življenje pretežko in prežalostno? Vse to je nešteto krat premislila in vedno novih besed je iskala.

Skrbno sta otepla blato, ko sta prišla do praga župnišča. Micika je pogumno stopila naprej.

«Kje so gospod župnik?» je vprašala kuharico, ki je radovedno pogledala iz kuhinje.

«V pisarni.»

Micika je potrkala.

«Naprej!»

Glas je bil suh. Vstopila sta.

«Dober dan, gospod župnik.»

«Bog daj!»

Župnik je pisal naprej, šele ko je končal, se je ozrl.

«O, Ledrc, ali ste spet tukaj?» je naglo nagovoril grobarja.

«Da. Moja hči, Mihalekova mati, bi rada z vami govorila.»

«A, to je vaša hči? Mihalekova mati?»

Župnik jo je premeril in si mislil: viničarska candra v mestni obleki. Trd je bil ko kamen.

«In kaj želite?»

Miciki je težko utripalo srce. Župnikove besede so tolkle po njej kakor težko kladivo.

«Prišla sem prosit za Mihaleka... da bi šli za pogrebom... da bi ga pokopali... saj je otrok... ni vedel, kaj je delal... hudo mu je bilo, ker je...»

LJUBLJANA V JESENI

Ljubljanski velesojem priredi pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja kulturno in gospodarsko razstavo «Ljubljana v jeseni» od 2. do 11. septembra 1933. Ta velika prireditve bo plod tisočev pridnih rok in duha kmeta, delavca, obrtnika, gospodarja, gospodinje, kulturnega delavca in znanstvenika ter bo obsegala v glavnem sledeče:

Veterinarska razstava.

Razstava «Slovenska cerkev».

Umetniška razstava «Madone slovenskih likovnih umetnikov».

Misijonsko etnološka razstava.

Kmetijska razstava (mlekárstvo in sirarstvo; čebelarstvo in med; zelenjadarstvo; vino in vinski sejem).

Razstava dalij.

Gospodinjiska razstava «Red in snaga k zdravju pomaga».

Razstava govedi jugomontafonske pasme od 2. do 3. septembra.

Razstava koz in ovac od 5. do 11. septembra.

Krojaška razstava.

Razstava narodnih vezenin Timoškega okrožja.

Razstava pohištva.

Razstava ostale industrije in obrti s posebnim ozirom na jesensko in zimsko sezono.

Vinski in jestvinski odderek z zabaviščem (variete pod milim nebom, dancing, autodrom, tobogan, vrtiljaki in najrazličnejše nove zabavne atrakcije).

Legitimacije za obisk velesojem in polovično železniško vožnjo imajo na razpolago tujsko-prometne ustanove, vsi večji denarni zavodi, župni in občinski uradi ter podružnice Kmetijske družbe. Kjer jih ni, naj se naroče naravnost od urada velesojem v Ljubljani. Pri nakupu se plača za legitimacijo Din 3,—, ostanek Din 27,— pa pri blagajni ob vhodu na sejmišče.

Lanskoletno «Ljubljano v jeseni» je obiskalo nad 100.000 oseb. Naj Vas letos ne manjka med njimi!

Naprej ni mogla več. Jok je uničil besedo.

«Postava je taka in zakon napisan. Zaman ste prišli. Povedal sem že vašemu očetu. Ne morem pomagati. Slab služabnik božji bi bil, ko bi tega ne vedel.»

Župnik je sedel, Ledrc je že prijel za kljuko, Micika je še čakala.

«Ali ni nobene rešitve več?»

«Nobene. Ako mislite, da vam delam krivico, pojdite k škofu. Samo on lahko gre preko postave. Jaz ne.»

«Kdo bo šel k škofu?» je grenko pristavila Micika.

Ledrc je bil že jezen.

«Pojdi, zdaj si slišala sama...»

Odprl je vrata.

«Srečno, gospod župnik!»

Miciko je potegnil za seboj.

Ko sta zavila za župnišče, se je Micika ustavila.

«Kaj ko bi...»

Ni še hotela popustiti.

«Kaj bi?... Nič več. Ali nisi slišala?»

«Kaj ko bi šla k Murku in ga prosila...»

«K Murku? Ali se ti blede? Ali si že pozabila?»

Šla sta naprej, spodaj je bilo križpotje.

«Oče, jaz pojdem skozi vas, mimo Murkovih, mogoče...»

«Pojdi, jaz ne grem...»

Ledrc je godrnjal, toda Micika je šla svojo pot. Hitela je, da bi prišla čimprej do Murkove hiše. Ko pa jo je zagledala in se ji je bližala vedno bolj, ji je korak zastajal. Pred leso se je ustavila.

«Ali nima oče prav? Murko, ki je poslal svojega sina v smrt zaradi Mihaleka in nje, ponosni kmet Murko da bi šel zdaj prosit za svojega vnuka, nikoli zelenega, še pred rojstvom prekletega?...»

Pozabila je pri teh mislih, da stoji pri lesi Murkove hiše. Vsak čas jo lahko kdo opazi, je pomislila. Ne, naprej pojdem, domov... Tedaj jo je ustavil star, nekoliko sključen in siv človek, ki je prihajal iz hrama.

«Dober dan!»

Micika mu je odzdravila.

Saj ni mogoče, da bi bil to Murko? Tako star je in sključen. Šla je naprej in se vrnila. Mož je še vedno stal na drugi strani lese in držal za palico.

«Gospod Murko...»

Beseda se ji je tresla.

«Nič nisem več gospod... kaj bi to? Ne jezi me! Dovolj, da me jezi sin. Kaj pa ste delali z Mihalekom, da se je obesil?»

«Ali me poznate?»

Micika ni našla nobenega drugega vprašanja.

«Kdo bi tebe ne poznal!»

(Dalje prih.)

Rešitev ugank iz štev. 7-8

Posetnica: Plačilni natakak.

Sestavljalnica: Po delu mir, po miru zopet delo.

Steber: Sahara, Istran, osat, zavist, ananas.

Skrivalnica: Vipava, Celje, Ormož, Ljutomer, Vitanje.

Črkovnica: Začni v sredi, potem pa vzemi zmeraj po eno črko pred njo in eno za njo, da dobiš: Preveč besed prepir rodi.

Premikalnica: Danica, Otokar, Milena.

Križanka: Vodoravno: alibi, opera, torek, domov, Ivan, Lima, lonec, telur, ar, šepet, ni, sod, av, pater, NB, talar, nožar, Ezav, para, novc, narod, Avala, sraka.

Navpično: Atila, Atena, lovor, Vazov, Iran, lava, Beneš, Pavel, Ik, cesar, ca, pot, od, teden, NS, polet, ropar, Emil, žara, Romun, narok, Avari, brada.

Dopolnilnica: Vrtočlavi niso za višave.

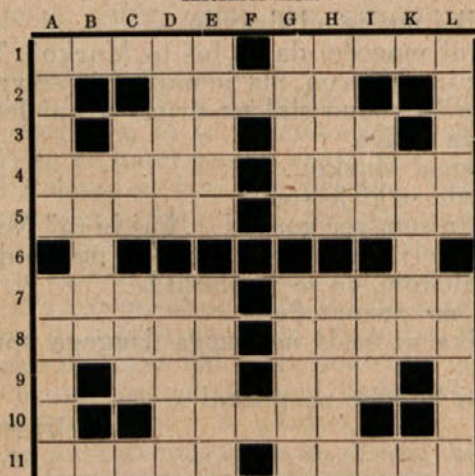
Magičen kvadrat: Pirit, Itaka, Razor, ikona, Taras.

Za nagrade so bili izžrebani naslednji reševalci ugank iz št. 6. in 7./8. revije «Priatelj», ki so dobili knjigo Adolfa Weniga «Živalce in roparji»:

Berliš Leon, Št. Vid nad Ljubljano; Bevc Ivan, Ljubljana; Bratina Milena, Dobrava pri Kropi; Bračko Ivana, Litija; Franjo Dominco, Ljubljana; Hubert Fröhlich, Ljubljana; Dragica Huth, Domžale; Franc Justin, Slovenski Javornik; Anica Klepec, Vrhnika; Anton Komac, Št. Vid nad Ljubljano; Krmac Boris, Litija; Lednik Ivo, Grobelno; Marn Svetko, Ljubljana; Muren Hinko, Skofja Loka; Pahor Avrelja, Ljubljana; Pajkova Joža, Sv. Lovrene na Dolenjskem; Pelan Oton, Ljubljana; Perdija Juro, Grobelno; Perne Joža, Ljubljana; Nikolaj Prestar, Mošnje, p. Radovljica; Raič Dragan, Ljubljana; Rakovec Josip, Ljubljana; Rode Matija, Ljubljana; Rojce Ivo, p. Kaštel-Stari; Spindler Metod, Maribor; Sterle Anton, Vrhovce, p. Dobrava pri Ljubljani; Solar Anton, Podnart; Strukelj Vinko, Št. Vid nad Ljubljano; Stukl Jakob, Kozje; Tome Ivan, Ljubljana; Turk Fortunat, Ormož; Vargazon Dušan, Ljubljana; Velkaverh Josip, Reka nad Laškim; Vivod Rado, Teharje; Wollmaier Karel, Sv. Lovrene na Pohorju; Zalokar Srečko, Celje; Zagar Zora, Ljubljana; Bračko Ivan, Ljubljana; Jenko Matko iz Grma; Justin Ažman, Kropa.

Uganke št. 9

KRIŽANKA.

Besede pomenijo: Vodoravno: 1 moško krstno ime; uradnik; 2 pobožen popotnik; 3 kraj na Dolenjskem; grški otok; 4 izbrana družba; žensko ime; 5 znak slave; krsta; 7 duhovniško oblačilo; del vprege; 8 del cirkusa; steber; 9 ptica; vir toplote; 10 svetopisemska oseba; 11 ptica; kraj proti Sušaku.

Navpično: A moško ime; kvartaška igra; B sportna potrebščina; C barva; ne grd; D muza; letopisi; E zločinec; ravnina; G mazač; delavec; H žensko ime; spevoigra; I geometrična oblika; sila; K vladarski naslov; L del suknjiča; svetopisemska gora.

MREŽA.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43	44	45

Ključ: 4, 37, 27, 41, 9, 15, 33, 39, 45, 24 = plemič; 14, 10, 3, 30, 13, 12, 35 = sportna panoga; 16, 29, 38, 3, 15, 29, 21, 44, 36 = stara pisava; 6, 7, 16, 30, 34, 29, 23, 1, 43, 6, 36 = država v Evropi; 2, 23, 29, 15, 21, 3, 39, 17 = tragedija; 26, 8, 11, 38, 31 = reka v Evropi; 5, 52, 18, 20, 28, 27, 42, 17 = evropski jezik; 22, 40, 29, 10, 31, 12, 44 = mesto na Koroškem; 19, 37, 25, 3, 1, 4, 6 = država v Južni Ameriki.

Namestu števil vstavi prave črke. Potem jih prenesi v iste kvadrate in dobiš v mreži pregovor.

Iz zlogov

ZLOGOVNICA.

a, a, an, bi, bor, ca, ci, ci, čaj, da, dar, do, gat, ger, i, ja, ja, ja, ja, ja, ja, ko, le, li, li, list, lu, ma, ne, ni, ni, ni, ni, nik, nje, nost, o, od, pa, pe, re, re, re, ri, si, sla, spe, stoj, ta, ti, to, ve, vo

sestavi 15 besed, ki pomenijo: 1. vsako leto nova knjiga; 2. žensko krstno ime; 3. olikanost; 4. staroveška država v Aziji; 5. upor; 6. zdravnik za določene bolezni; 7. muza gledališča; 8. pogorje v Italiji; 9. zvezda; 10. starogrška pesnitev; 11. staroveška pokrajina v Evropi; 12. član odbora; 13. sport na vodi; 14. navada; 15. odpadnik.

Vse prve in četrte črke od zgoraj navzdol dajo pregovor.

DOPOLNILNICA.

G Z S V S M A L S M F
* * * * *
O P A L A L A N A Z O
* * * * *
A R A A A K S H A Č D

Namestu zvezdic vstavi prave črke, da dobiš v navpičnih vrstah besede, vodoravni vrsti pa dasta pregovor.

SKRIVALNICA.

natakak, Taraboš, Odisej, bazalt, oboževanje, športnik, železnica.

Vzemi iz vsake besede tri črke, ki ti dajo pregovor.

ENACBA.

$(a - b) + (c - \check{c}) + (d - e) + (f - g) + (h - i) + (j - k) + (l - m) = x$.

a = padavina; b = žuželka; c = vrsta pesništva; $\check{c}$ = ločilo; d = čevljarско orodje; e = prst; f = mesto v Slavoniji; g = staro orožje; h = teža zaboja; i = predplačilo; j = grška pokrajina; k = pojedina; l = gibanje zraka; m = uspalno sredstvo.

Naročnina za revijo «Priatelj» in 10 knjig znaša za vse leto Din 132.—, za pol leta Din 68.—, za četrt leta Din 35.—, za vezavo v platno se doplača Din 60.—. Posamezna knjiga Din 30.—. Izdaja konzorcij revije «Priatelj».

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravnništvo Emil Podkrajski, tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

„KUVERTA“

D. Z O. Z.

L J U B L J A N A

Karlovška c. 2 Vožarski pot 1

Telefon 28-07

Telefon 28-07

Tvornica kuvert
in
pisemskega papirja

VSE

TISKOVINE

ZAHTEVAJTE PONUDBE

TISKARNA
GRAFIKA

LJUBLJANA

RESLJEVA CESTA

TELEFON ŠTEV. 25-57

4 *generacije*

že tiskajo lepe tiskovine

J. Blasnika nasl.

d. d.

UNIVERZITETNA TISKARNA

Litografija Offset tisk

Knjigotisk Kartonaža

Ljubljana, Breg št. 10-12 Telefon št. 21-19

Samo s tem znakom
pristno

Ime SCHICHT jamči
za kakovost

SCHICHT ^{OVO} **JELLEN MILO**

Ljubkost je žensko bogastvo

Lepota privlačuje, ljubkost pa priklene. Zato je ljubkost bolj potrebna kakor lepota.

Kdor hoče biti za vsako ceno sovražnik žensk, se bo takoj spomnil Shakespearejevih besed in bo rekel, da smo za naslov narobe obrnili neki njegov citat. Devonski labod je namreč rekel — in mi to z vsemi štirimi podpišemo — da je slabost drugo ime za žensko... Toda ali ni ta slabost ljubka, ali ni prav ta slabost bistvo ženske ljubkosti?

Ženska navadno sama ne ve, kaj jo dela privlačno in ljubljeno. To komaj sluti.

Pamet ali preudarnost ni tisto, kar napravi žensko tako, da jo bomo ljubili. Moškemu mora biti ženska v veselje, v uteho, v dobroto, ne pa kamen, ob katerem bo moral razbijati svoj razum, matematično vprašanje, ki ga bo moral reševati s celo vrečo dokazov in pravil.

Lepota in duh, pa naj bosta že v eni osebi ali ločena, nista neobhodna temelja ljubkosti. Ne bi bilo pravično, če bi jima odrekli nekaj pomena, toda njune važnosti

ne smemo precenjevati. Saj je naposled res, da radi vidimo lepo žensko; ljubo nam je, če nas ima rada, in srečni smo, da smo se vanjo zaljubili. Všeč nam je, da se spozna tudi na nevsakdanje probleme življenja in sveta, da uhaja njena miselnost dostikrat iz povprečnosti in da nas sili skoraj k občudovanju. Toda to ni vse... Še zmeraj nam nekaj manjka, nekaj bistvenega, zelo zelo važnega...

Če gledate vprašanje s kakršnegakoli stališča, boste morali naposled priznati, da je še nekaj, kar bi vas bolj priklenilo k njej kakor samo telesna lepota in bistroumnost. Lahko jo gledate docela brez osebnih interesov in jo presoate brez ozira na to, ali je v zvezi z vašimi najbolj skritimi srčnimi občutki, lahko pa čutite do nje tudi nekakšno privlačnost ali pa celo vročo ljubezen — in zmeraj boste morali naposled ugotoviti to, kar smo vam zdaj mi povedali.

To, kar dela žensko za pravo žensko, to, kar je vzrok, da nam je draga, je njena ljubkost. Zdaj ste nas že prisilili, da vam moremo pojasniti pojem ljubkosti, tega, kar je tako nerazumljivo, tega, kar se po kaže pri ženski časih bolj, časih manj, pa ni nikoli isto, zmeraj je novo, zmeraj je močnejše in drugače občutno, toda zmeraj drago, prijetno in toplo... No, in to bi bila prava definicija ljubkosti. Prečitajte jo še enkrat, pa recite, ali ni to vse tisto, kar dela žensko ljubezni vredno in srcu sorodno.

Če se hočemo še bolj poglobiti v analiziranje, moramo reči, da je ljubkost sinteza lepote, bistroumnosti in dobrotljivosti. Ljubkost je temelj ženske duše, vse ostalo pa je le njen izraz, njena vidna oblika.

Morda nas bo kdo narobe razumel in si mislil, da so potem vse ženske ljubke in torej popolne.

Zato moramo še posebej povedati, da je le malo žensk, ki bi bile res ljubke. Nekateri niso dovolj, drugim pa ta lepa, bistvena lastnost sploh manjka... Nekateri so same krive, da niso ljubke, druge pa niso za ljubkost ustvarjene... Nekateri se svoje ženskosti, svoje ljubkosti sramujejo. Skrivajo jo in je ne puste, da bi se razvila do prave popolnosti. To se dogaja predvsem zato, ker narobe razumevajo svoj namen, svoje poslanstvo in zmisel ženske. Boje se biti ljubke, boje se, ker bi si morda kdo mislil, da so zaradi ljubkosti preveč površne, da niso dorasle za življenjski boj in resnost, ki je za zmago v življenju več kakor potrebna. Pri tem pa pozabljajo, da je ljubkost najmočnejše orožje vsake ženske in da si bodo le z njeno pomočjo priborile to, kar hočejo in morajo doseči.

Med temi gospodičnami ni nobene, ki bi bila dovršeno lepa, toda ljubke so vse.

Milton in vrtnica.

Slepi Milton se je v tretje oženil, a ne preveč srečno. Lord Basingham mu je neki dan rekel, da je njegova žena kakor vrtnica.

— Po barvi, je odgovoril pesnik, ne morem soditi, ker sem slep, ampak po trnju sklepam, da prav pravite.

Ta nam pa je še posebno všeč.

Bernhard Shaw in igralka.

V večji družbi se je hvalila neka popularna igralka, kako so vrata njenega stanovanja zaprta za vse dame, ki niso na glasu, da so na vse strani brez očitka.

— Čudna reč, se oglasi Shaw, mar vi lahko skozi zaprta vrata hodite v svoje stanovanje?